

Třetí skautská svoboda

Rozhovory o obnově českého skautingu
po roce 1989

Kateřina Kubicová

Konečně jsme mohli nazývat věci pravými jmény a místo „oddílový“ říkat „skautský“

Rostislav Fojtík se narodil v Ostravě roku 1964. Ve svých šestnácti letech založil chlapecký pionýrský oddíl, který krátce před revolucí přešel pod Tělovýchovnou jednotu. Po listopadu 1989 už v rámci oddílu nemuseli tajit svou skautskou činnost a v lednu roku 1990 vstoupili pod záštitou místního střediska do Junáka. O dva roky později založil vlastní středisko, ve kterém působí dodnes. Zároveň přednáší na skautských vzdělávacích akcích, povoláním je pedagog. Všichni skauti si mezi sebou tykají, proto si tykáme i v rozhovoru.

Jak jsi prožíval listopad 1989?

Asi jako většina lidí, ve společnosti to ještě před 17. listopadem bylo takové dvojaké. V Ostravě to navíc bylo dost jiné než v Praze, kde už bylo více rozšířené takové volnější myšlení a ta nomenklatura už neměla takové možnosti. Tady byla situace horší a lidé se stále báli, i když naštvanost už byla dost znát. V okolních zemích se režimy postupně hroutily, takže myšlenka, že by to mohlo nastat i tady, nás samozřejmě napadala. Ale rozhodně to nebylo jasné.

Řešil jsi už zkraje v listopadu nebo prosinci skauting?

Důležité je zmínit, že už před listopadem se jednalo o tom, že se Junák opět obnoví a půjde zpátky pod Socialistický svaz mládeže jako v roce 1968 a my budeme moct aspoň trochu skautovat. Spousta lidí nevěřila, že by se ten režim mohl zhroutit takhle rychle. Já jsem samozřejmě chtěl, aby se Junák obnovil.

V té době jsem už sedm let vedl oddíl, který jsem spoluzaložil. Sám jsem nikdy do skauta nechodil, ale hrozně mě nalákalo čtení Foglara a podobných knížek. Ten oddíl samozřejmě nebyl oficiálně skautský, protože to nešlo, nicméně jsme vycházeli ze skautských základů. Akorát jsme to nedávali na jevo. Kdyby se to zjistilo, tak by nás zrušili a vyhodili ze škol.

Ten oddíl byl původně TOM?

Prvně jsme byli pionýři. Tehdy bylo hrozně moc pionýrských oddílů a neměl je kdo vést, tak nám to dovolili. Jinou možnost jsme neměli a už vůbec ne v 16 letech, ale celou dobu jsme hledali alternativu. Tady v Ostravě bylo seskupení oddílů, které vycházely ze skautských tradic a pořád se skrytě scházely. A spousta z nich byla pod Tělovýchovnou jednotou, z toho vznikl TOM. Tam bylo mnohem víc volnosti a v roce 1988 jsme i my našli jednotu, která by nás pod sebe vzala. Ale pionýři jsme byli dál, protože jsme měli klubovnu ve škole. Nakonec nás ale stejně vyhodili, tak jsme z Pionýra odešli a zůstali jsme jen v TOMíku. Vydrželo nám to jen tři čtyři měsíce, než se režim zhroutil. Takže asi rok jsme byli jak pionýři, tak pod jednotou.

Když jste založili oddíl v takhle nízkém věku a vlastně bez zkušeností, kde jste čerpali inspiraci k tomu, jak děti vychovávat a co s nimi hrát za hry?

Základem byl Foglar a spousta podobných knížek. Když toho Foglara umíš číst, tak ti dokáže říct, jak to dělat. Kromě celotáborových her tam je i ten družinový systém, rady, předávání zkušeností. Je to geniální příručka. Inspiraci jsme získávali také ze setkávání s ostatními oddíly. Bezostyšně jsme opisovali jeden od druhého a snažili jsme se to dělat stejně, nebo líp. Spousta věcí, které děláme, jsme okopírovali od jiných oddílů, třeba těch, které přežily z roku 1968 nebo měly delší tradici. Díky tomu jsme se toho spousta naučili. Příruček bylo velmi málo, pouze to, co zbylo z roku 1968.

Rozhodli jste se do Junáka vstoupit hned, jak to bylo možné?

Za těch několik let před obnovou skautingu jsme si v rámci oddílu vytvořili svůj vlastní svět. Museli jsme si v tom systému, který nás nechtěl, vytvořit takové cestičky, abychom v něm přežili. A nejenom my, spousta oddílů. Takže v momentě, kdy už to bylo možné, jsem pochyboval, jestli do Junáka vlastně vstupovat. Tu činnost jsme stejně dělali, tak to nebylo nutné. Pamatuji si, že na jedné oddílové radě jsem se ostatních kluků ptal – těm bylo tak 15 nebo 17 let –, jestli do organizace vstoupíme. Oni okamžitě odpověděli, že jasně a tím bylo rozhodnuto.

Co přesně obnášelo vstoupit do Junáka?

Přesně si nepamatuji, co všechno jsem pro to zařizoval formálně, ta doba byla taková hektická. Víceméně jsme někam přišli a řekli – my chceme být skauti a bylo hotovo. V porovnání s tím, jak je organizace nyní přeorganizovaná, tak tehdy to naopak bylo strašně jednoduché. Oni si nás zapsali, byli rádi, že mají funkční oddíl a my jsme byli rádi, že už se nemusíme skrývat. Středisko jsme zprvu sami nezakládali, byli jsme jen jeden oddíl. Přidali jsme se proto k lidem, kteří založili v našem obvodu středisko a první dva roky jsme pracovali s nimi. Bylo to fajn, akorát jim tehdy bylo už 60 nebo 70, nám bylo 25. Já jsem s nimi žádné konflikty neměl, zrovna jsme trefili na partu, která sice byla starší, ale byli skvělí a přístupní, dalo se s nimi mluvit. Nebyli to nějací zapšklí lidé, kteří by nám říkali, co všechno děláme špatně.

Byli jste vyloženě součástí toho střediska, nebo jste byli spíš autonomní?

To středisko fungovalo jako zastřešující jednotka

„Když se Foglar umí číst, dá se z něj zjistit, jak ten skauting dělat.“

pro oddíly, které se mezi sebou moc neznaly. To mi docela vadilo, proto jsme pak v roce 1992 založili vlastní středisko, kde jsme chtěli, aby se oddíly více setkávaly a podnikaly i společné akce. Oddíly pod tím původním střediskem byly víceméně autonomní a mohly fungovat skoro nezávisle na něm.

To znamená, že jste měli svůj vlastní materiál?

Přesně tak, v té době se žádné finanční věci ani neřešily. Veškeré finanční toky jsme si podle mě řešili každý sám, akorát jsme pak odevzdávali vyúčtování. Nějak to zkrátka fungovalo, tehdy ty předpisy nebyly tak striktní, organizace to nechtěla, ani stát to neřešil, protože to pro něj nebylo ještě úplně podstatné. Obecně neexistovaly žádné podmínky, jako máme nyní, že musíš mít tuhle zkoušku, a pak ještě další zkoušku, to se v té době neřešilo, protože to tehdy ani moc nebylo. To se dohánělo až o zhruba dva roky později. Já sám mám vůdcovskou zkoušku až z roku 1991.

Tu jsem složil bez problémů, protože většinu metodických věcí jsem věděl díky tomu, že jsem v té době už téměř deset let vedl oddíl a ostatní věci kolem toho jsem věděl, protože mě to zajímalo. Literatury k tomu bylo velmi málo, bylo to

velmi chaotické. Zkrátka se vzalo to, co bylo v roce 1968 a překlopilo se to do roku 1989. To ale úplně nefungovalo, protože situace byla jiná, i z legálního hlediska to nebylo ideální. Ty změny se dělaly za pochodu. Ale pro oddíl a středisko to nemělo vůbec žádný význam. Byl to pro nás v porovnání se všemi změnami, které se odehrávaly, úplný detail.

Vaše činnost tedy i po obnově skautingu zůstala nezměněná? Tedy kromě toho, že jste už mohli být otevřeně skautští.

Ano, my jsme s tím neměli žádný problém. Naopak jsme byli více skauti než ti, kteří obnovovali ty původní skautské oddíly. Náš oddíl toho nemusel mnoho měnit, jediné, s čím jsme měli problém bylo, že jsme měli vlastní šátky a tehdy se museli nosit výhradně hnědé. Ale tomu jsme se přizpůsobili. Z vnějšího pohledu to vypadalo podobně, měli jsme družinové schůzky, tábory, hráli jsme hry. Ale zásadní rozdíl byl v tom, jaký smysl jsme dávali všem věcem, které jsme je učili. Předtím jsme ho museli vždy zaobalit do něčeho, co nebylo nebezpečné. Když teď děti vychováš, tak jim říkáš – tohle je skautský zákon, ty jsi odsliboval a měl by ses proto chovat jako skaut.

Do té doby tohle byl pro nás problém, vymysleli

Rostislav Fojtík na jednom z prvních táborů po roce 1989. Foto: archiv Rostislava Fojtíka.

jsme si oddílové zákony, měli jsme oddílový slib, který byl úplně stejný, jako ten skautský, jen slovíčko „skautské“ jsme vyměnili za „oddílové“. Ale pro děti to bylo samozřejmě hůř uvěřitelné. Přece jen, když řekneš skautský, tak to má nějakou váhu, je tam nějaká myšlenka, o kterou se můžeš dobře opřít. Pro nás tedy i možnost legálně skautovat byla zásadní v tomhle ohledu, protože jsme najednou mohli nazývat věci pravými jmény.

Vnímaly přerod z „oddílového“ na „skautský“ i děti?

Samozřejmě vždy, když uděláš nějakou zásadní změnu tak ti, kteří tam jsou už nějakou delší dobu, ji nepřijmou úplně hned. To je normální lidská vlastnost. Ti starší kluci v okamžiku, kdy jsme něco měnili, třeba označení na kroji, trochu brblali. Ale ti samí lidé budou brblat i za tři roky, když to zase změníš a budou tvrdit, že jsou na to takhle zvyklí a takhle je to správně. A už si nevzpomenou, že to před třemi lety kritizovali. Na nějaké věci si tedy museli zvyknout.

Bylo potřeba těm starším klukům vysvětlit, proč k té změně vůbec dochází?

To vůbec nebyl problém, u nás ta skautská myšlenka trochu doutnala pod povrchem vždycky a když se to nějak víc projevilo, tak z toho byl problém. Dost jsme se snažili, aby o tom ti starší kluci nemluvili, protože pak jsme museli žehlit nějaké průšvihy. Třeba když si někdo nakreslil lilii do deníku a někdo další to viděl a řekl, tak jsme museli na kobereček a chtěli nás málem zrušit. U těch starších kluků to bylo jinak – ti věděli, že to tak je.

Jak probíhala vaše běžná skautská činnost?

My to děláme 40 let stejně. Jsme zastánci tradičního skautingu – ne že bychom chodili s holemi a klobouky. Dost se ale odlišujeme tím, že pro nás je základem družinový systém a samostatnost kluků. My to neděláme tak, že bychom měli super propracované táborové hry, neděláme zážitkovou pedagogiku. Spíš to je tak, že si kluci sami staví celý tábor, sami si vaří – vždy jedna družina a žádný dospělák u toho není. Vedle toho hrajeme spoustu her, máme chlapecký oddíl, takže je to hodně o sportu a nějakých bojovkách. Ale jsou tam i věci jako zpívání, rukodělky, snažíme se, aby se rozvíjeli všestranně.

Jaké pro tebe bylo předat středisko dalším generacím?

Jako každý chlap jsem ješitný a myslím si, že všechno dělám dobře. Na druhou stranu vím, že mladí lidé mají vést mladé lidi. Je dobře, když tam zůstane někdo starší, ale primárně to vedení má být v režii těch mladších – dvacátníků, třicátníků. Moje role je tam být jako stařešina v pozadí, kterého se zeptají na radu. Není dobré, když stařík velí mladým – ti ho sice vyslechnou, ale budou si nadále dělat to, co chtějí oni.

Jak na ta devadesátá léta ve skautingu vzpomínáš?

Vzpomínám na ně různě. Oddíl byl tehdy na vzestupu, všechno kromě klubovny se dařilo. Ale samozřejmě tam byly i věci, které se nepovedly. Na začátku devadesátých let to bylo skvělé v tom, že o skauting byl obrovský zájem. Tím, jak to bylo zakázané a najednou se to mohlo, všichni to vítali s nadšením. To je ostatně vidět na počtu členů, k tehdejšímu číslům jsme pořád ještě nedospěli. Skauting byl zkrátka „in“ a ve společnosti informace o něm byla, komunisté to z hlav nevytlačili.

To nadšení s sebou neslo ale i negativní věci.

Třeba konflikt generací o tom, jak se to má vlastně dělat. Spousta oddílů se kvůli tomu do toho skautingu nevrátila. Dvacet let si jely nějaký svůj systém a někdo do nich šťoural, že takhle to dělat rozhodně nesmí a musí to dělat tak, jak to pionýři a strana a vláda nařídili. A pak tyto oddíly nastoupily do Junáka a zase jim někdo říkal, jak to mají

dělat. Strašnou spoustu lidí tímhle otrávil a po roce z toho vycouvali. Chyba byla na obou stranách – mladí se nechtěli přizpůsobit, chtěli si dělat to svoje a ti staří zase nechtěli vidět, že ti mladí, kteří vedli oddíly v 80. letech pro děti něco dělali a udělali si svůj systém a nebyli ochotní to tolerovat. Tomu se ale asi nedalo vyhnout.

Přijde ti, že se skauting v 90. letech zásadně lišil od toho současného?

U nás ve středisku zásadně jiný není, u Junáka jako celku určitě jiný je. Jestli je to špatně, nebo dobře říkat nechci. Spousta z těch skautských věcí se v Junáku zapoměla, naopak řada věcí se teď dělá mnohem lépe než v 90. letech. Jako by se občas vytratilo to, co skauting dělá skautingem. Vedení Junáka se samozřejmě snaží s tím

„To nadšení s sebou neslo ale i negativní věci – třeba konflikt generací.“

něco dělat. Není to ale nic, co by mě nutilo z organizace vystoupit a říct, že s nimi nechci mít nic společného. Mám zkrátka jiný názor.

Zásadní rozdíl je v tom, jak fungovaly oddíly a jak fungují nyní. Většina oddílů v 90. letech jela družinovým systémem, dnes hodně z nich netuší, co to vlastně je. Velkým rozdílem je také koedukace. Tehdy téměř neexistovalo, že by skauti a skautky fungovali dohromady v jednom oddíle. Naopak dnes jsou nekoedukované oddíly skoro zvláštnost. Nemám nic proti koedukovaným oddílům, ale zrovna v tom skautském věku mají holky a kluci dost rozdílné představy o zábavě a my to všechno pereme do jednoho, a ještě to mícháme věkově. Samozřejmě ale neříkám, že to tak nesmí být.

Jakou roli podle tebe nyní hraje skauting ve společnosti?

Všechny věci, které se týkají výchovy, mají hroznou setrvačnost. Mezi většinou normálních lidí má skauting stále dobrý zvuk – vychovává k sa-

mostatnosti, poznáš tam kamarády, něco se naučíš. To zůstalo i v generacích, které ho nezažily, zkrátka se to nějak přeneslo. V těch 90. letech to takhle enormně propuklo, proto byl o skauty takový zájem.

Na přelomu tisíciletí ale nastal problém, protože lidé měli pocit, že by najednou měli vydělávat peníze a budovat podniky. Najednou nikdo neměl zájem o skauting. Byl tam strašný propad, oddíly se začaly slučovat – tak vznikaly ty koedukované oddíly. I já jsem měl dojem, že se ten systém změní a bude z toho volnočasová aktivita. Posléze ale lidé prozřeli a zjistili, že z jejich dětí nebudou milionáři a začalo pro ně být spíš podstatné to, jak žijí. Že nepotřebují mít čtyři auta, ale chtějí se mít dobře, něco hezkého zažít a z dětí něco mít. Díky tomu skauting začal zase růst. A stále je v lidech zakódováno, že právě skauting je ten správný kroužek, kde se děti naučí spoustu věcí. Je otázka, jak dlouho to ještě bude fungovat. ■

Rostislav Fojtík skládá skautský slib. Foto: archiv Rostislava Fojtíka.

Mezi středisky vznikaly žabomyší války, skautovala ale stejně

Vendula Bušková se narodila v roce 1978 v Praze a do skautského hnutí vstoupila ve dvanácti letech. Byla vedoucí oddílu i střediska a spoluzaložila jeden z prvních koedukovaných vůdcovských kurzů OIKOS, který funguje dodnes. Od roku 2011 je členkou náčelnictva Junáka a v roce 2020 byla dokonce zvolena do jeho čela. V rámci svého povolání se zabývá právem životního prostředí.

Oddíl skautek Ještěrky na táboře v roce 1993. Foto: archiv Venduly Buškové.

Do jakého skautského oddílu jsi po revoluci nastoupila?

Já jsem nastoupila v roce 1990 do střediska na Proseku, kde, pokud vím, fungoval nějaký oddíl už předtím. Ten byl koedukovaný a když se obnovil Junák, jedna jeho členka se rozhodla založit čistě dívčí oddíl a první schůzka pak proběhla v červnu toho roku.

Chodila jsi do nějakého oddílu předtím, než padl režim? Třeba do Pionýru.

V Pionýru jsem byla, dokonce jsem postupně byla ve dvou různých oddílech, které se hrozně lišily. Jeden byl hrozně fajn, byl to vlastně takový turistický oddíl. Ten druhý byl přes školu, přičemž tam chodili všichni místo družiny. V rámci něj jsme akorát chodili hrát nějaké hry do tělocvičny.

Proč ses rozhodla přejít do skautu?

Do skautu jsem se dostala přes svého bratrance, který chodil do toho chlapeckého oddílu na Proseku. A když tam přišli s tím, že bude nový dívčí oddíl, tak mi to řekl a že to je super, tak jsem se

rozhodla tam vstoupit. Můj vstup nebyl nijak cílený, o skautingu jsem v podstatě nic nevěděla.

Jsem v rodině první skautka, rodiče tam necho-
dili. Ale pamatuju si, že taťka mi tehdy kupoval časopis Mladý hlasatel, kde vycházely Rychlé šípy. Takže taťka můj zájem asi trochu natuknul. Ale chodit jsem tam začala sama a nevěděla jsem, co to bude zač. Současný starosta Junáka José chodil do toho samého oddílu, určitě by věděl, jak přesně to tam vznikalo. Vím, že se dost dohadovali, jestli přejdou pod Junáka. Ten můj oddíl založila Prcek – Jana Jirasová, které tehdy bylo zhruba 16 let.

A jací tam byli další vedoucí? Byli mladí jako ona, nebo spíš starší?

V našem středisku nebyli žádní staří zasloužilí skauti z roku 1968, resp. tam byl jeden – Rys, který s námi jezdil na tábory, abychom tam měly nějakého chlapa. Tomu tehdy bylo podle mě přes 60, možná 70. Pak tam byli lidi ve věku Joseho, který je ročník 1966, takže mladí kluci. To bylo celé naše středisko. Ta generace starších, zasloužilých skautů, nám ve středisku chybí do-

teď. A s tím jsme si trochu užili na našem okrese, kde bylo jiné středisko, které naopak mělo bohatou historií a těchhle skautů plno. Ta střediska k sobě neměla úplně blízko, už i jako dítě jsem to cítila. A pak jsme se střetávali na Svojsíkových závodech (*jedná se o akci pod záštitou Junáka, v rámci které mezi sebou soutěží jednotlivé skautské oddíly, pozn. aut.*), kde nám ti zasloužili vedoucí od nich přeměřovali kroje opravdu pravítkem, jestli je nášivka nevím kolik milimetrů pod švem. Tohle si z těch dětských let pamatuji, že někteří byli fakt ti „praví skauti“ a mysleli si o nás, že my praví skauti nejsme.

Jak vypadala vaše běžná skautská činnost? Jaké jste hráli hry, co jste se učili?

Hodně jsme dělali morseovky, uzlování, tábornické dovednosti. Přejde mi, že to jsou taková typická devadesátá léta. Oproti dnešku to bylo možná více praktické, ale to nemůžu říct, protože u oddílu už nejsem. Na výpravy jsme jezdili klasicky pod stan. A pak jsme měli normálně skautské stezky, vyplňovali jsme je, učili jsme se skautské zákony a tak dále. Měli jsme různé rituály a jako jedna z prvních jsem v rámci našeho oddílu skládala slib.

Jak byly vaše akce zajištěny z hlediska materiálu? Měli jste všechno, co jste potřebovali?

Organizace těch akcí se dost lišila od toho, jak to v našem středisku funguje teď, kdy má každý oddíl své věci a jsou tendence, aby všechny oddíly jely na výpravy ten samý víkend. Tehdy to bylo přesně naopak, měli jsme celé středisko stany dohromady a výpravy jsme proto plánovali na jiné víkendy, aby se mohly protočit. Kromě áčkových stanů jsme vlastně jiný materiál ani moc neměli.

Měli jsme ale hrozný problém s klubovnou. Za moje dětství v oddíle jsme vystřídali třeba sedm různých kluboven. Jednu dobu jsme neměli vůbec žádnou, to jsme byli jen venku nebo u naší vedoucí doma. Když jsem nastupovala, byla klubovna v agitačním středisku. Pozvánky na první schůzky a výpravy vždycky zněly: „sraz u agitačního střediska“. Takhle zpětně mi to přijde trochu komické, ale tehdy to vlastně byl normální slovník.

A když jste jeli na tábor, tak se také musely střídat celé oddíly?

Náš první tábor byl až v roce 1991, kam jsme jeli jako celé středisko – dohromady čtyři oddíly. Jeden dívčí a tři chlapecké, neřešilo se to podle věku. Od roku 1992 se poprvé rozdělil tábor na dva,

takže byly dva turnusy za sebou. Vedoucí tehdy našli nové místo na táboření a jeli jsme třeba na výpravu, kde jsme stavěli podsady, do kterých se vešly dva oddíly. Nejdřív jely první dva oddíly na tři týdny a pak ty další dva. Kde se vzaly plachty na stany, to nevím.

Z dokumentu Hledání lilie vyplývá řada problémů, které ve střediscích v devadesátých letech byly. Vedoucí se například neshodovali na tom, jak má vypadat výchova. Ty jsi tehdy byla ještě dítě, vnímala jsi tam nějaké spory?

Mezi vedoucími našeho střediska to bylo podle mě v pohodě, byli víceméně ve shodě. Ale to především proto, že jsme tam neměli tu jinou generaci. Tenhle střet jsem vnímala až v té „nadstřediskové“ úrovni na okrese. My jsme tehdy ještě měli staré krojové košile, zelené. A když jsme jeli na okresní čekatelský kurz (*jedná se o skautskou vzdělávací akci pro činovníky starší 15 let, pozn. aut.*), tak nám po absolvování odmítli vydat dekrety, protože jsme si pro ně přišli v těch nesprávných košilích. Byly tam velké rozpory a třenice, že naše středisko bylo jiné než ostatní.

Zároveň z té doby nemám úplně dobré zkušenosti s rozděleným dívčím a chlapeckým kmenem. Holky a kluci tehdy museli chodit na zkoušky a kurzy pouze do svého kmene. Přišlo mi, že kluci měli mnohem lepší kurz, ale já jsem na něj nemohla – musela jsem do dívčího kmene. Tam byly staré zasloužilé skautky, které jsem pak pořádně poznala dvacet let poté a doteď si s nimi ráda povídám. Tehdy mi ale přišlo, že nedokázaly pochopit, že jim je 50 a nám je 17. To byla ohromná propast.

Začala se představa mezi těmi středisky pak nějak sblížovat?

Já si myslím, že ano. Mně byl právě ten dokument, který zmiňuješ, velmi blízký, přesně v tomhle jsem já vyrostla. Byly tam nějaké ty žabomyší války, to ano, ale ta představa o tom, jak má skauting vypadat, byla víceméně ucelená. Nepřipadalo mi, že bychom skautovali jinak. Oni akorát dbali na to, aby košile byly zastrčené a jak přesně mají být našité nášivky. My jsme na to nedbali. Paradoxně si z té doby nepamatuji, že bychom se s těmi jinými neshodovali na nějakých skautských myšlenkách. V tom byli všichni za jedno a měli v tom jasno.

Já jsem od roku 2001 vedla středisko, takže jsem chodila na okresní rady a už mi přišlo, že to bylo v pohodě. Proto si myslím, že se to v průběhu

devadesátek pročistilo. A když jsem se teď bavila s někým z toho jiného střediska, tak vůbec netušil, o čem mluvím. Já jsem to tehdy cítila i jako dítě, ale evidentně ti o pět let mladší to už nezažnamenali. Myslím, že v těch jiných střediscích došlo ke změně tím, že se tam dostali mladší lidé a nebylo to jen pod taktovkou starších skautů z roku 1968.

Jak na devadesátá léta ve skautu vlastně vzpomínáš?

To srovnání s dneškem se mi dělá hrozně špatně, protože mám teď děti, což hodně ovlivňuje můj pohled. Až teď si uvědomuju veškerou zodpovědnost, hodně zvažuju, komu své děti svěřím. Tehdy to rodiče moc neřešili, ani vedoucí. Když jsem v roce 1997 převzala oddíl, tak jsem s rodiči moc nekomunikovala, všechno šlo přes děti. Tehdy navíc skauting zdaleka nebyl takové terno jako dnes. Spíš jsme se za to všichni styděli.

Když to tehdy nebylo tak populární jako dnes, jak říkáš, jaký význam podle tebe skauting v té době měl?

Přijde mi, že to splňuje tu dětskou partu. Já z té doby mám prostě absolutně životní přátele, ale neumím říct, jestli to tak platí pro všechny. Tehdy hlavně nebyly moc žádné jiné zábavy, takže mi skautská činnost zabírala tři odpoledne týdně. To, proč tam člověk rád chodil, byli určitě kamarádi a zážitky.

Myslíš, že i to je ten hlavní důvod, proč je skauting tak populární v dnešní době?

Myšlím si, že to bude hodně podobné. V tom devadesátém nikdo moc nevěděl, co to skauting vlastně je a ještě jsme hrozně trpěli, že jsme

vlastně pionýři, které všichni znali, protože jsme kolem krku měli šátky. A my jsme jen ublíženě říkali – nene, my jsme skauti. A oni říkali – ale, to je to stejný. Nabírat děti bylo tehdy docela těžké, nikdo nevěděl, co to je, nebylo o tom moc povědomí. Šířilo se to osobním doporučením, což leckdy bývá nejlepší. Teď je možnost si o čemkoli cokoli zjistit. Zároveň je důležité, že v populaci je skauting už známější. A ono to jde pak ruku v ruce – když se daří, tak se to dobře komunikuje a když se to dobře komunikuje, tak se daří. Na druhou stranu mám pocit, že teď by ta činnost měla být více promyšlená. Tehdy nám stačilo vlastně docela málo – ta nabídka moc žádná nebyla. Teď, když se na to člověk podívá z hlediska získávání nových členů, to chce větší úsilí.

Řešili jste v těch devadesátých letech případný komunistický původ členů nebo vedoucích? Bylo to vůbec téma?

To je vlastně ta zajímavá věc. Až zpětně jsem pochopila, proč s námi měli někteří jiní skauti problém. Naše středisko bylo pionýrská skupina, a to ostatní nemohli vůbec překousnout, což vlastně i chápu. Ale jako dítěti mi přišlo, že si jen myslí, že jsou ti správní skauti a my děláme něco špatně. Na druhou stranu v Junáku byli i starší vedoucí, kteří věděli, že to mají dělat převážně mladí a oni se nám mají věnovat a podporovat nás. A díky tomu se mladá generace nenechala odbýt a šla si prostě tvrdě, někdy možná až moc, za svým. Byl to úplně jiný přístup, než jaký jsem znala z různých středisek, kde byli staří skauti, kteří skautovali kdysi a měli dojem, že právě oni vědí, jak ten skauting má vypadat. ■

Skautský oddíl Vlaštovek na táboře v létě 1991. Foto: archiv Venduly Buškové.

Ústřední rada měla ambici řešit všechno bez ohledu na to, co si o tom myslelo náčelnictvo

Ondřej Vanke se narodil v roce 1961 v Praze. Se skautin-
gem bylo spjato mnoho jeho předků, on sám se zapojil v
11 letech. Chodil do střediska Vítkov, kde se s postupem
času dostal do vedení oddílu vlčat, po návratu z vojny pak
převzal oddíl starších dětí. V roce 1990 se stal vedoucím
střediska. Byl zvolen do náčelnictva v roce 1990, později
byl i tajemníkem chlapeckého kmene, zahraničním zpra-
vodajem a Evropského skautského výboru. Dnes se věnu-
je výchově rádců a vůdců.

Kdy ses poprvé setkal se skautingem?

V roce 1972 jsem vstoupil do střediska Vítkov na Praze 3, který byl základní organizací Svazarmu, tedy Svazu pro spolupráci s armádou. Pod něj se v roce 1970 skrylo původní středisko Junáka tak, jak bylo, tedy s vůdcem střediska a celou organizační strukturou oddílů. A takhle fungovalo až do roku 1990. Na Praze 3 to nebylo tak špatné, protože tam všichni stejně věděli, že jsme skrytí skauti. Předseda okresního sdružení Svazarmu měl na ruce vytetovanou lilii, takže tam problém rozhodně nebyl.

A nikomu nevadilo, že jste skauti? Když to všichni kolem věděli a oficiálně to bylo zakázané.

Ono záleží na tom, jak moc vnějškově skautuješ. Tedy jestli nosíš skautskou košili, slibový odznak nebo něco podobného. Mimochodem, skautské košile jsme tehdy normálně nosili. Slibový odznak se samozřejmě nepoužíval, ale měli jsme hnědý šátek se žlutým lemem, který jsme nosili

až do roku 1974. Potom se ale režim začal opět nadechovat a důsledně likvidoval jakékoli věci, které by mohly připomínat skauting. V momentě, kdy nenosíš slibový odznak nebo šátek, se těžko na běžném táboře pozná, že je skautský. Myslím si, že se to často tušilo, ale když tě nechytanou za ruku, tak ti nic nedokážou. Když už jsem byl větší a vedl jsem sám oddíl, tak jsme se díky různým známým stali Turistickým oddílem mládeže.

Proč ses rozhodl do oddílu vstoupit?

Když mi bylo 11 let, viděl jsem na náměstí vývěsku oddílu, která sdělovala, že byli na táboře a že mají ještě nějaká volná místa. Mě ta atmosféra, která z těch fotografií čísel, natolik oslovila, že jsem si řekl, že by to mohlo být velmi zajímavé, že by mě to mohlo bavit. Tábor měli na zrušené železniční trati na hranici v Krušných horách. To mě hrozně fascinovalo, protože tam byly koleje, přes které vedla táborová brána a na nákupy jezdili drezínou.

Oddíl Nik na táboře v roce 1989. Foto: archiv Ondřeje Vankeho.

Řekl jsem svému tátovi, že mě ta vývěska oslovila a táta jako skaut to šel obhlédnout, aby to nebylo vyloženě s rudými prapory. Potom mi řekl fajn, jestli chceš, klidně to zkus. A tak jsem mohl sestoupit po několika schůdkách do klubovny v Nitranské ulici, která tam byla od roku 1945. Původně se v ní scházel klub Psohlavci, který se potom stal významným skautským střediskem. Bez Psohlavců by nebylo skautingu v roce 1968.

Jak probíhala běžná činnost v tomto oddíle?

Byl to chlapecký oddíl, který měl tři družiny – Bobry, Jestřáby a Delfíny. Každou tu družinu vedl třináctiletý kluk. I tehdy existovala nováčkovská zkouška, která byla v podstatě, co se týče podmínek, opsaná z těch z roku 1970. Ale protože jsme byli Svazarmem, tak aby to bylo nenapadnutelné, byly tam přidány nějaké body. Mělo se za to, že do tří měsíců od vstupu do oddílu je člověk schopný složit nováčkovskou zkoušku.

Já jsem byl poprvé na táboře v roce 1973 a na posledním táborovém ohni jsem skládal slib, tím se to vlastně završilo. Jezdili jsme normálně na výpravy a každý týden byla družinová schůzka a jednou za čtrnáct dní byla oddílová schůzka, kde se scházely všechny tři družiny. Důležité bylo hlavně bezpečné prostředí klubovny, kdy víš, že jsi tam mezi svými kamarády.

Ten oddíl byl tehdy takovým přístavem bezpečí, do kterého utíkali kromě dětí i rodiče, kteří nebyli příliš konformní s režimem, ať už to byli vyloženě disidenti, nebo měli třeba nějaký skautský background. Dost často sami do toho oddílu chodili a následně nám tam i poslali své děti, to byla pro ně ideální situace.

Jak vypadalo to období před rokem 1989?

V druhé polovině 80. let to bylo zajímavé, protože mnoho věcí začalo ve společnosti tát. Takže se začalo stále více hovořit i o skautingu. Už existovala skupina spolupracujících oddílů a vedoucích, kteří se občas scházeli a říkali si, co by se mohlo udělat, ať už zjevně, nebo skrytě. V tomhle byly velmi činné a aktivní některé pražské oddíly, se kterými jsme se díky tomu seznámili. Ale byly tam i oddíly třeba z Bratislavy nebo Opavy. Zároveň byla možnost se zúčastnit třeba besedy s Jaroslavem Foglarem, který byl stále velmi aktivní a ohromná legenda. A tohle všechno postupně směřovalo k tomu roku 1989.

Jak ses dostal do ústředních orgánů?

Mně se to přihodilo. Znal jsem velké množství lidí, kteří se v roce 1970 podíleli na vedení Junáka. Hned po tom roce 1989 někdo z nich přišel za mnou a řekl – schází se tady skupina mladých, aktivních vedoucích, kteří během posledních několika let vedli oddíl, takže mají zkušenost s dětmi a vědí, co by se mohlo začít dělat v té výchovné činnosti, aby to bylo aktuální. A pak se začal blížít sněm a mě lidi začali brát na různá zasedání, měli pocit, že tam patřím.

A v dubnu roku 1990 byl sněm a automaticky bylo řečeno – podívej se, ty jako vedoucí z bývalého oddílu Psohlavci, tam musíš být se svými dětmi, které poneseš historickou vlajku. Na tom sněmu ještě nebylo jasné, kdo bude kandidovat do náčelnictva. Teprve na začátku sněmu za mnou přišel Franta Kašpárek, vedoucí oblasti Prahy, a řekl mi – jsem už starý na to, abych kandidoval, co bys řekl tomu, že by ses stal členem ty. Tak jsem mu řekl, že jestli si myslí, že na to mám, tak nejsem proti. A pak se to jednoduše odhlasovalo.

Jaký byl tehdy vztah mezi náčelnictvem a ústřední radou ohledně toho, kdo řešil co?

Ústřední rada měla ambici řešit úplně všechno bez ohledu na to, co si o tom myslelo náčelnictvo (v rámci uspořádání Junáka je orgán náčelnictva, který se podobá volenému parlamentu, a výkonná rada podobná vládě, pozn. aut.). Třeba relativně brzo se zřídil Jun, skautská prodejna. A jednoho krásného dne na zasedání náčelnictva někdo přinesl sešitky nově vydaných stezek s tím, že je koupil v Junu. Nikdo z

nás nevěděl, o co jde.

To byly stezky doslova převzaté z roku 1968, přitom náčelnictvo tehdy už mělo jasně definované podmínky stezek, resp. minimálně nováčkovských zkoušek a prvního stupně. Tak to bylo předáno ústřední radě, že to takhle chceme. A ústřední rada zadala do tisku bez jakékoli diskuze tu starou podobu z roku 1968 a nechala to navězt do Junu, aby to prodávali. To je ilustrace toho, jak to tehdy probíhalo, byl to šílený amatérismus a doklad toho, že ty jednotlivé skupiny spolu nekoordinovaly svůj postup.

Jaké problémy nastaly při obnově Junáka v roce 1989?

Bohužel zhruba třetina lidí, kteří tehdy v Junáku byli, z něj během roku 1990 odešla kvůli nějakým nevyjasněným věcem. Mě vždycky trápilo hodno-

„Oddíl byl tehdy takovým přístavem bezpečí, do kterého utíkali kromě dětí i rodiče.“

Oddíl Nik na táboře v roce 1990. Foto: archiv Ondřeje Vankeho.

cení ze stran některých činovníků ve smyslu „to není skautské“. Podle mě to není správné, nikdo nemá pravomoc posuzovat, co je a co není skautské.

Hned zprvopočátku byla velkým tématem koedukace. Řada lidí byla toho názoru, že to prostě nejde, aby byl oddíl koedukovaný, že to není skautské. Podle mě je koedukace dobrá, pokud oddíly mají prvek dívčí i chlapecký, tak to vždy obohacuje obě skupiny.

A druhá věc bylo to, že se nevyjasnil vztah mezi bývalými členy komunistické strany a těmi, kteří byli pronásledováni, nebo se skutečně nezpronevěřili skautingu, nezradili tu myšlenku. Byla celá řada lidí, kteří v té komunistické straně byli a v roce 1990 do toho skautingu opět nastoupili a vlastně se ještě cítili ukřivdění, že někdo poukazuje na to, že to není zcela v pořádku. To mi přišlo smutné a dodnes se to vlastně nevyřešilo.

Ono se potom tradičně vykládá, že po roce 1990 nastal rozpor mezi mladšími a staršími. To je nesmysl. Já za celou dobu, co jsem byl v ústředních orgánech, nezažil situaci, kdy by někdo byl zesměšňován proto, že by byl starší. Naopak, když to byli ti starší, kteří byli čestnými

vzory, tak byli velmi adorováni. Samozřejmě u některých jejich názorů jsme si říkali, že to už úplně neplatí, ale rozhodně jsme k nim nebyli neuctiví.

Já jsem se o tomhle tématu shodou okolností bavila s Jiřím Zajícem, který mi popisoval, že tam nastaly spory mezi skupinami lidí, kteří třeba vedli TOMíky nebo pionýry, pak těmi, kdo vedli naposledy v roce 1968, pak exilovými skauty a podobně. Ty si nemyslíš, že by mezi nimi vznikly spory ohledně toho, jak má skauting vypadat?

Ne, tyhle skupiny se velmi dobře shodly na tom, že co bylo, bylo, teď máme skauting, máme nějaké podmínky a jestliže to chceme dělat upřímně, tak můžeme. A čas ukáže, jak jsme dobří. Určitě nenastal rozpor mezi chápáním skautingu s lidmi, kteří byli v exilu. Tam byl velmi silný odpor ze strany některých členů ústřední rady právě vůči téhle skupině exilových skautů, zvláště vůči exilovému náčelníku Miltnerovi.

Rozhodně to nebyly ideové rozpory mezi bývalými pionýry a nepionýry. Tam se řeklo – dobře, byli jste pionýři, teď chcete dělat něco jiného. Když to budete dělat upřímně, tak nebude žádný

problém. Tam, kde byl nějaký rozpor, byla oblast duchovních hodnot v Junáku. Ale nebylo to tak tvrdé, aby někdo odcházel z organizace.

V čem spočívala ta diskuze ohledně duchovních hodnot?

Ty debaty byly vyvolané tím, že upřímně řečeno ani Junák v 70. letech nebyl plnohodnotný skauting, jak bychom si jej představovali. V letech 1968 až 1970 byl výsledkem interního politického boje v komunistické straně, kde bojovalo tvrdé a umírněné křídlo. Umírněné křídlo dospělo k tomu, že Junák není tak špatný, protože v první republice dobře sloužil. A nadiktovali si nějaké podmínky, za jakých povolili existenci Junáka v roce 1968. A co se nestalo – ti lidé, kteří v roce 1968 až 1970 byli členy Junáka tohle junáčení brali vlastně jako vzor toho, jak to má vypadat. A když se v roce 1992 začalo hovořit o duchovní dimenzi skautingu, tak to byly reakce typu – co to sem do skauta taháte, to v něm nikdy nebylo.

Myslím si, že tehdy byl především problém v tom, že to nebylo šikovně vykomunikované a pro většinu činovníků proto komplikované. Já vidím ve skautingu především jednoduchost, tedy to, že i duchovní hodnoty máme objevovat ve všem, co je kolem nás. Ta debata se vedla zejména o nacházení duchovního rozměru – konkrétně se jednalo o téma prvního principu (*skauting je vystavěn na třech principech—prvním je povinnost k Bohu, druhým povinnost k ostatním a třetím povinnost k sobě, pozn. aut.*).

Jakým dalším problémům tehdy organizace musela čelit?

Další problém představoval způsob, jakým vystupoval dívčí kmen. Myslím tím vztah k organizaci WAGGGS (*World Association of Girl Guides and Girl Scouts, tedy Světová organizace skautek, pozn. aut.*), potažmo k WOSMu (*World Organization of the Scout Movement neboli Světová organizace skautského hnutí je největší skautská organizace na světě, pozn. aut.*).

Problém nastal také v roce 1992, kdy došlo k rozpadu Československa a WOSM řekl – vy jste se hlásili jako Československo, vaše přijetí nebude nadále platit, protože jste nyní dvě samostatné země. Musíte podat novou přihlášku,

každý zvlášť. To si nedokážeš představit, jak vypadalo pak zasedání obou kmenů. Náčelnictvo dívčího kmene se nám začalo posmívat, protože ústředí WAGGGSu řeklo, že naše členství bude nadále trvat.

V 90. letech také vypukla obrovská debata, která se pracovně označuje jako „Varianta X, nebo varianta Y“. Po té šílené zkušenosti s dívčím kmenem, byl nápad, aby nebyly čtyři ústřední orgány. Členové ústřední rady si neustále uzurpovali moc a chtěli rozhodovat o celém hnutí bez ohledu na to, že některé věci jsou záležitostí politikou, některé výchovnou, a tudíž by mělo náčelnictvo říct, jak to chce a ústřední rada by se tím měla řídit. Výsledkem bylo, že ty čtyři samostatně působící orgány, které moc nekomunikovaly, měly být nahrazeny jedním ústředním orgánem – třeba ústřední radou, do které budou voleni jak zástupci chlapeckého, tak dívčího kmene na určité, předem definované pozice.

Chlapecké náčelnictvo propagovalo, aby byl jeden společný orgán. Naopak náčelnictvo dívčí a značná část ústřední rady měly za to, že by dívčí náčelnictvo přišlo o vliv, což nakonec bylo i cílem. Snahou bylo přimět hnutí ke společnému jednání a jednotnému směru. Nakonec zvítězila varianta jednoho ústředí a bylo rozhodnu-

to, že ta náčelnictva si už nebudou rozhodovat každé samo za sebe.

Jaké jsou podle tebe hlavní výzvy pro současný skauting?

Myslím si, že tady nastal zásadní problém. Ti, kteří mají mít největší slovo – vedoucí okresů a středisek, tedy lidé, kteří tomu věnují svůj volný čas, předali dobrovolně správu organizace profesionálům. Abychom měli placené lidi, kteří budou rozhodovat o směřování Junáka, to je až příliš.

S tím je spojené to, co vnímám relativně negativně, že s více zaměstnanci se Junák stále víc orientuje na získávání finančních prostředků a je de facto závislý na státu. Jakákoli větší závislost na státu způsobuje větší míru devótnosti vůči státu a různým politickým výmyslům. A to jsou přesně ty věci, že se Junák a skauting odklání od svého vlastního programu v oddílech, od schůzek, výchovy dětí, jednoduchého táboření, výprav, legrance a tělesné zdatnosti a stává se stále více politicky angažovanou organizací. ■

„Komunikace mezi oběma kmeny byla velmi náročná.“

I teď je pro mě sváteční si nahlas a svobodně říct „já jsem skautka“

Marcela „Wattapa“ Pokorná se narodila v roce 1965 v Plaňanech, kde v roce 1989 pomáhala obnovovat středisko. V současné době v něm působí jako pokladník a spravuje jeden z jeho objektů. Zároveň přednáší na kurzech skautskou metodiku. V Plaňanech stále žije a pracuje jako výrobní dispečerka.

Kdy ses o skautingu dozvěděla poprvé?

Skautingem já žiju vlastně úplně od mala. Moji rodiče, hlavně tatínek, byli skauti. Tatínek byl ve skautu už roku 1946, takže i v době, kdy se to nesmělo, měl plnou knihovnu skautských knížek a pořád si s námi o tom vykládal. Měl hroznou radost, že mě to zaujalo. Já sama jsem se ke skautingu dostala právě přes knížky, konkrétně přes Jaroslava Foglara. Tatínek měl celou sbírku jeho knih.

Do roku 1989 byl u nás skauting zakázaný. Chodila jsi v té době do nějakého jiného oddílu – třeba do TOMíka nebo Pionýru?

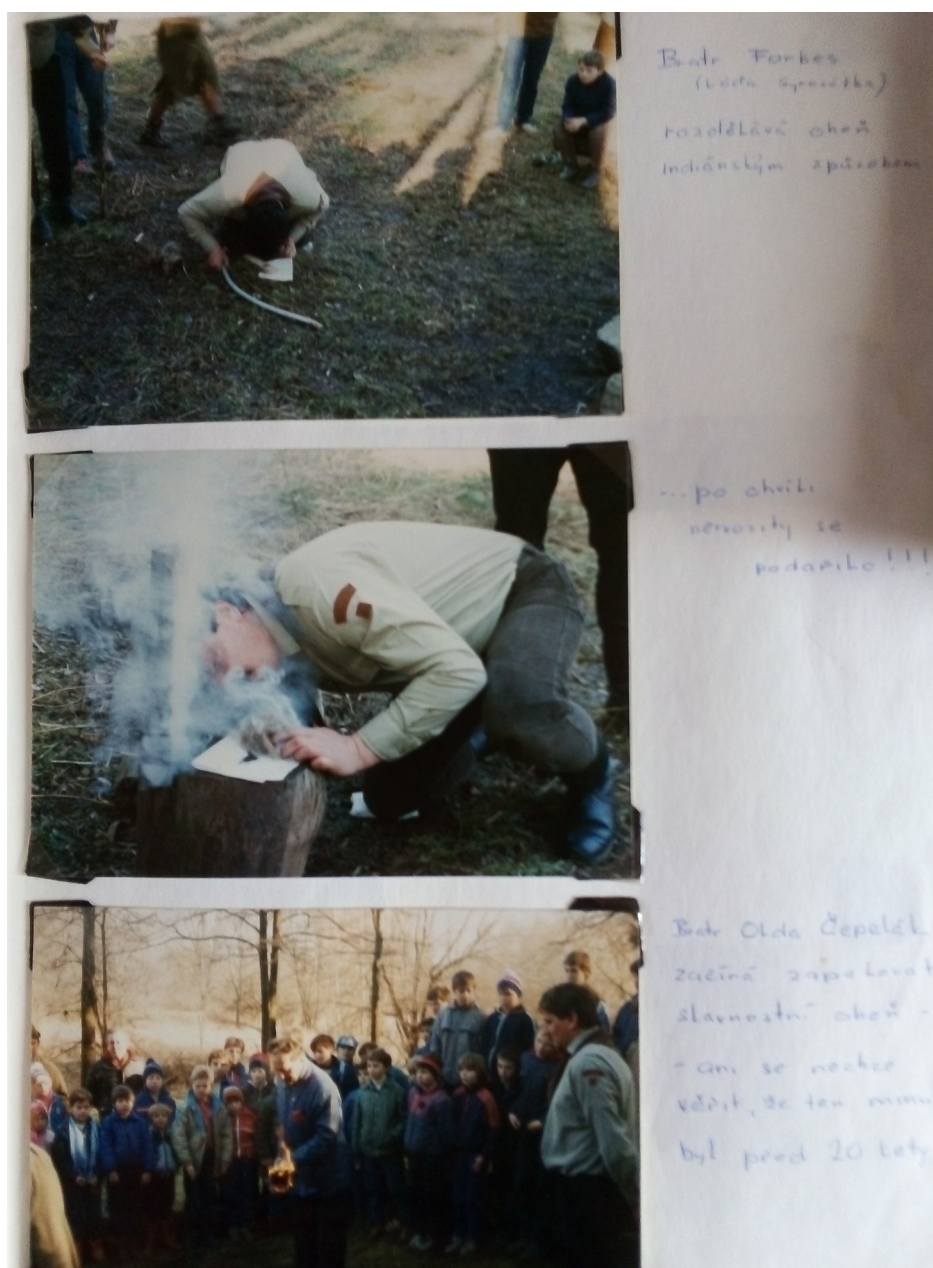
Já jsem stejně jako všechny děti tehdy byla nejdřív Jiskříčka a pak jsem byla Pionýr. Ale my jsme měli štěstí na tehdejší vedoucí, protože to byli většinou lidé, kteří se se skautingem už ně-

jak setkali, nebo to nebyli vyloženě kovaní komunisti, takže i ty naše schůzky, když si to tak zpětně promítám, byly jako skutečné skautské schůzky. Pak jsem byla u dobrovolných hasičů a v patnácti jsem převzala oddíl mladých hasičů. Tam se skauting dal úplně krásně praktikovat. Byli jsme tam se skautskou praxí hezky schovaní.

Rozhodla ses do skautingu vstoupit hned jak to bylo povolené, tedy v roce 1989?

Přesně tak, vlastně už jsme nemuseli mít žádnou náhražku. Bylo nám jasné, že není co řešit a člověk se do toho může pustit naplno, tak jsme do toho šli.

Skauting na změnu režimu reagoval poměrně rychle. Jak dlouho trvalo u vašeho střediska, než se začalo něco dít?

První setkání střediska Plaňany v únoru 1990. Foto: archiv Marcely Pokorné.

Jestli se nepletu, tak někdy začátkem prosince toho devětaosmdesátého byl první ustavující sjezd Junáka v Praze. A my jsme obnovili středisko 3. ledna roku 1990, takže to bylo také poměrně rychlé.

Měli jste při obnově nějakého jednoho tahouna, nebo jste se sešli jako skupinka nadšenců?

Nás svolali lidi, kteří skautovali ještě v roce 1968. Tím, že my jsme takové menší městečko a všichni se mezi sebou známe, tak věděli, kdo z nás o to máme zájem. Celé to tehdy bylo úžasně spontánní. Na konci prosince nám přišla pozvánka, že se bude obnovovat středisko v Plaňanech, a že schůzka bude 3. nebo 4. ledna. Tu jsme měli tehdy ještě v hasičské klubovně a sešlo se nás asi patnáct.

Když jste si řekli, že obnovíte středisko, čím jste začali? Jak takový proces vlastně vypadá?

Na té schůzce si každý z nás řekl, co by asi byl schopen v tu dobu dělat. Jestli má chuť do vedení oddílu nebo shánění dětí, nebo jestli se chce třeba starat o chod střediska co se týče financí nebo shánění základen a tak dále. Já jsem se tehdy moc nezapojila, protože jsem čekala dítě. Ale věděla jsem o všem, co se v tom středisku děje a zapojovala jsem se tak, jak to zrovna bylo potřeba. To znamená, když bylo potřeba jít k nějakému oddílu, tak jsem mu šla pomoci. Když bylo potřeba starat se o klubovnu, tak jsem se o ni šla postarat. To byly prostě začátky, kdy jsme podobně fungovali vlastně všichni a dělali jsme to, co bylo zrovna potřeba. A jakmile jsme už nabrali děti, tak se ty funkce rozdělily tak, jak měly.

Předpokládám, že nabrat děti nebyl moc problém.

Vůbec ne, o skauting byl ohromný zájem. Vlastně jako vždycky, když je něco nového.

S čím jste naopak v rámci zařizování střediska nejvíce zápasili?

Možná se zázemím, s klubovnou. To nebylo nejjednodušší, naše středisko se zkraje stěhovalo po různých místnostech. Zkrátka podle toho, co nám zrovna v Plaňanech tehdy ještě národní výbor nabídl nebo co nám lidi půjčili. Jeden čas jsme se scházeli v takové místnůstce, která měla

asi čtyři na čtyři metry a tam se ty děti musely střídat, nebylo tam ani topení, vlastně tam nebylo skoro nic. Bylo to hrozně vybydlené. Stěhovali jsme se asi třikrát nebo čtyřikrát, než jsme si v devadesátém čtvrtém postavili vlastní skautovnu.

Byla tam nějaká pomoc nebo podpora od Junáka, nebo to všechno bylo tak narychlo, že to ani nešlo?

Podpora určitě byla. My jsme měli tenkrát hospodáře, který tomu věnoval strašně moc času a v archivu jsme pak našli jeho dopisy, které měl schované, jak si tehdy dopisoval s ústředím. Takže si myslím, že ta podpora od ústředí byla vlastně od začátku.

Když už jste nabrali děti, na základě čeho jste vymýšleli, co s nim budete dělat?

My všichni, kdo jsme se tam sešli, jsme minimálně měli načteného Jaroslava Foglara nebo i starší skautskou beletrii, co kde vycházela. Takže začátky vlastně vycházely z toho. A potom, když ústředí začalo vydávat už nějaké brožurky a podobně, tak jsme to využívali a program se díky tomu zlepšoval.

Jak probíhala všední skautská činnost? Co jste děti učili a co jste třeba hráli za hry?

Na tom úplném začátku to nemůžu říct, já jsem se na schůzkách tehdy spíš nevyskytovala.

Ale co si takhle pamatuji, tak to byly v podstatě úplně stejné schůzky, jako jsou teď. Snažili jsme se, aby v oddílech opravdu fungoval družinový systém. To se dneska trochu opomíjí. A co se týče her – tenkrát vyšly Zapletalovy encyklopedie her, a to je nepřeborná studnice všemožných her. Do dneška je každému vřele doporučuji.

Jak byla vaše činnost, když pomínu klubovnu, zajištěna z hlediska materiálu?

My jsme přebrali tábornické vybavení od pionýrské organizace, která v Plaňanech po revoluci skončila. Takže jsme od nich měli nějaké stany a něco jsme si zkraje půjčovali od skautů z Ratboře. S nimi my se hodně přátelíme, takže jsme si navzájem půjčovali, co bylo zrovna potřeba.

Měli jste vy, jako generace, která středisko vybudovala, problém předat ho dál?

Já třeba za svou osobu ne, já jsem to moc ráda

„Všichni jsme dělali to, co bylo zrovna potřeba.“

předala. A myslím, že ani ze strany ostatních vedoucích s tím nebyl žádný problém, že by se někdo vzpouzel to předat mladým, že nic nedokážou, to určitě ne.

Řešili jste někdy ve středisku to, že by někdo z vedoucích nebo třeba rodič některého dítěte byl v komunistické straně?

Ne, to jsme vůbec neřešili.

Jak se teď s odstupem díváš na devadesátá léta?

Já můžu říct, že jsem hrozně ráda, že k tomu došlo, byla to obrovská euforie. Z toho šediva to najednou bylo – ježiš, on zase může být skauting. Já bych řekla, že z toho žiju dodneška. Pro mě je i teď takové sváteční říct si nahlas a svobodně „já jsem skautka“. Mám štěstí, že se hodně setkávám s mladými lidmi, třeba na vzdělávacích akcích a vždycky jim říkám – neberte to jako samozřejmost. To, že můžete svobodně být skauti vůbec není dané, že zase nepřijde nějaké „Bratrstvo kočičí pracky“ a neshodí to.

Díky tomu asi vidíš, jak skauting vypadá dneska. Jak bys to porovнала s tím, jak vypadal v průběhu devadesátých let? Předpokládám, že tehdy to bylo takové divočejší.

Divočejší to skutečně bylo. Obecně si myslím, že je tam značný rozdíl – prostě se to vyvíjí, stejně jako se vyvíjí všechno. Tenkrát, mi přijde, jsme

byli více orientovaní na pobyt v přírodě, než jak to je teď. Zase se to musí vyvážit tím, že jsou dneska jiné možnosti, lidé jich mají mnohem víc, ten přístup se pochopitelně změnil. Ale tak se mění všechno, nemůžeme předpokládat, že budeme v podkolenkách jezdit s celtami a skautskou holí. Nemůžeme být skanzen.

A myslíš, že se nějak zásadně změnila děti, nebo jsou pořád víceméně stejné?

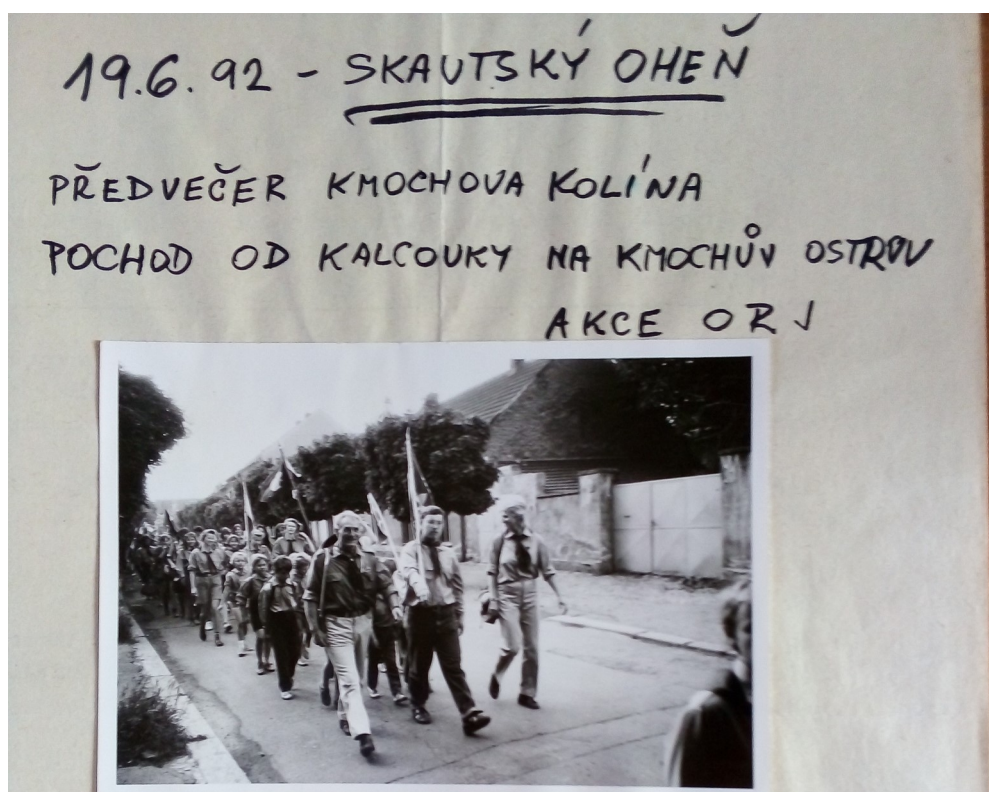
To nevím, já tím, že jsem starší osoba, tak mi přijde, že jsou děti možná trochu drzejší. Ona to ale asi nebude drzost, možná je to jenom tím, že vyrůstají v jiném prostředí.

Jakou roli podle tebe skauting v současné společnosti má?

Já si myslím, že dost zásadní, protože dneska jsme stále vnímání jako ti, kteří mají konat dobro, i když to je tedy hrozná fráze. Prostě máme být ti, kteří by měli být dobří, měli by být pozitivní a snažit se ten svět okolo sebe dělat lepší. Myslím si, že skauti, ale je to tedy jen můj názor, jsou pořád pozitivně vnímání.

Jakým výzvám skauting teď čelí?

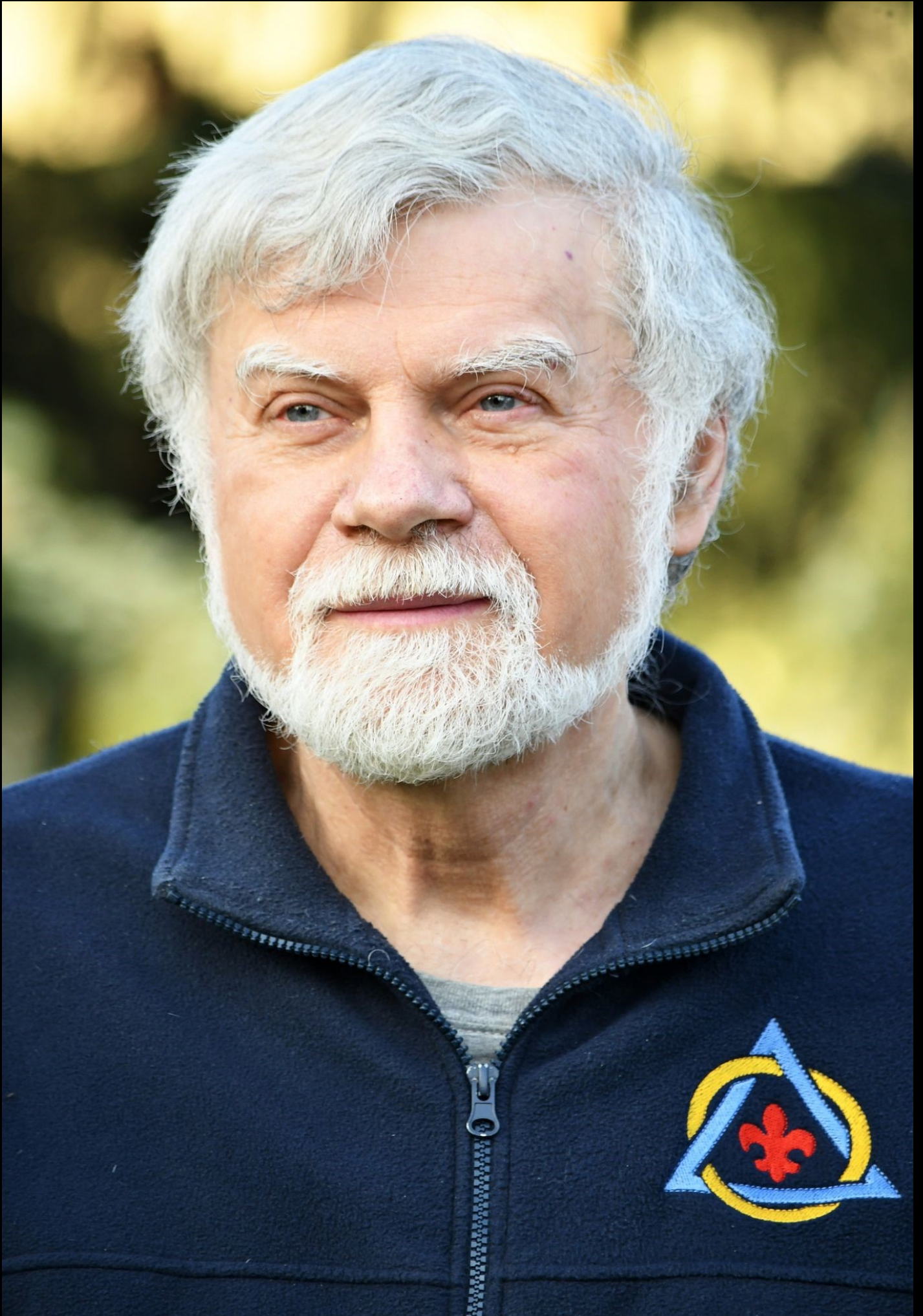
Možná čelí právě tomu, že je dneska hrozně moc možností, čím děti zabavit. To znamená, že i skauti musí pořád vymýšlet, čím by je zaujali, ale aby přitom nesklouzli do nějaké lacinosti a aby se ze skautingu nestal jen zájmový kroužek. ■

Středisko Plaňany se zúčastnilo akce Skautský oheň v roce 1992. Foto: archiv Marcely Pokorné.

Starší generace měla být při obnově velkorysejší, odešly kvůli ní desítky tisíc mladých lidí

Jiří „Edy“ Zajíc se narodil v roce 1951 v Praze. V roce 1968 vstoupil do skautského střediska Maják, kde vedl smečku vlčat. V 70. a 80. letech byl v čele turistického odboru při TJ Sokol Krč. V roce 1989 stál u obnovy Junáka jako předseda duchovní rady, zároveň byl mezi lety 1990 a 2001 členem ústřední rady. V současné době opět předsedá duchovnímu odboru Junáka a je součástí týmů vůdcovských lesních škol. Vystudoval numerickou matematiku na MFF UK.

Proč ses v roce 1968 rozhodl do skauta vstoupit?

Když se u nás tehdy začal skauting velmi rychle obnovovat, vstoupila do něj moje starší sestra. Byla z něj hrozně nadšená, ale mně přišlo, že to je v tu chvíli módní záležitost. Když nás ovšem v srpnu obsadili Sověti, významná část vedoucích tohoto střediska emigrovala do Švýcarska a najednou jim chyběli vedoucí. Tak mě chlapecký oddíl prostřednictvím mé sestry poprosil, jestli bych aspoň na pár měsíců nepřevzal smečku vlčat.

Jak jsi vnímal rozdíl mezi pionýry, do kterých jsi chodil jako dítě a skautským oddílem v roce 1968?

Zásadní rozdíl byl v tom, že skauting měl a stále má opravdu vypracovanou a dlouhodobě osvědčenou metodu, jak vychovávat. Kromě toho je založen na zásadách, jako jsou slib a zákon, ve kterých jsou jasně stanovené hodnoty. A další podstatná věc, přestože ti naši pionýrství vedoucí byli bezvadní, tak jsme jim vykali. Kdežto ve skautu je princip bratrství, takže i dneska, když jsem na táboře a příběhne za mnou nějaké vlče, úplně automaticky mi tyká.

Na druhou stranu stojí za zmínku, že se ve skautu při obnově hodně improvizovalo. Naši hlavní

vedoucí zažili skauting ještě v roce 1948 a leckdy proto měli představy, které byly už špatně realizovatelné. Tehdy jsme ale byli všichni opravdu nadšení, což pomohlo překonat různé průšvihy s tím spojené.

Skauting byl v roce 1968 obnovený po dvaceti letech zákazu a velmi záhy vlastně zase zrušený. Jak jsi tehdy prožíval, že jsi nastoupil a krátce nato jste to zase museli zavřít?

Ono to tehdy nebylo tak úplně hned. Já jsem nastoupil až po okupaci, ale tehdy každému trochu uvažujícímu člověku bylo jasné, že dřív nebo později zase skončíme. V Junáku to znamenalo boj o to, co se ještě podaří. Podaří se ještě udělat tábory v roce 1969? Podaří se udělat lesní školy v roce 1969? Šlo jen o to, jak dlouho vydržíme a co všechno se nám podaří stihnout.

V době, kdy byl skauting zakázaný, jsi vedl turistický oddíl, který se pak přeměnil v největší současné středisko Blaník. Jak ses k tomu dostal?

V roce 1970 jsme už věděli, že je to náš poslední skautský tábor, takže jsem po něm napsal rodičům, že nemůžu pokračovat. Jednak proto, že jsem katolík, a také proto, že jsem se dost angažoval ve studentském hnutí. Jeden z rádců našeho oddílu ale měl strýčka, který byl vedoucí od-

Setkání skautů a skautek v Městské knihovně v Praze 2. 12. 1989. Foto: archiv Skautského institutu.

dílu košíkové v TJ Sokol Krč. A ten za mnou v listopadu 1970 přišel a řekl mi, že tam mají odbor turistiky, a že by o nás stáli. Tak jsem vybral z těch 24 kluků 12, kteří mi přišli perspektivní a jejichž rodiče se mi zdáli spolehliví, protože jsem věděl, že v delším období to bude pořád jednou nohou v kriminále.

A jak se lišila činnost, kterou jste pod turistickým oddílem mohli vykonávat oproti skautingu?

Hlavní rozdíl spočíval především v tom, že jsme nemohli používat skautskou symboliku. Já jsem pro ně vymyslel nový pětibodový zákon: mluví pravdu, nebuď lhostejný, chraň spravedlnost, přírodu a slabšího, dávej první a ber poslední, boj se sebou a odpouštěj druhým. Současně jsme měli výhodu, že TJ Sokol má svou sokolovnu a u ní hřiště, takže jsme tedy byli hlavně přes sporty, to byl pro nás významný výchovný prostředek. A potom strategické hry, které jsem pořádal s nadšením vymýšlel.

Pamatuješ si, kde jsi byl 17. listopadu 1989?

To si vzpomínám úplně přesně, protože 17. listopadu byl pátek. A já jsem měl tradičně už od září 1969 v pátek schůzky. Takže jsem měl schůzku v sokolovně a po ní jsem běžel do výpočetního centra VŠE, kde jsem pracoval jako matematik-analytik. Teprve v sobotu jsem se viděl se staršími vedoucími a řada z nich už byla v pátek na Albertově, takže jsem se od nich dozvěděl, že se vlastně něco stalo.

Co ti tehdy běželo hlavou? Zkrátka padl režim, a co bude teď?

To, že padne režim, v ten moment ještě vůbec nebylo jasné. Že to bude tak razantní změna poměrů, bylo patrné až někdy v lednu. Třetí nebo čtvrtý den po revoluci vyšlo prohlášení, pod kterým bylo podepsaných šest bývalých skautů. Psali v něm, že se pokusí vyjednat se Svazem mládeže, aby se u nás mohl obnovit skauting. Krátce po 17. listopadu mě pak kontaktoval Lon – Jan Remišer, což byla významná osobnost českého skautingu, bývalý předseda duchovní rady, s tím, že si přeje, abych v těch nových poměrech byl jeho nástupce. Tak jsem se dostal do užšího týmu, který jednal o obnově Junáka.

Když mě Lon kontaktoval, dal mi anglicky psané stanovy Světového skautského hnutí. A já jsem si v nich četl a hned na začátku se v nich uvádělo,

že jsou tři základní skautské principy. Teprve tehdy jsem zjistil, že něco takového existuje. A že ty principy je nutné promítnout do všech základních dokumentů národní organizace. První princip zněl „odpovědnost vůči Bohu“. Uvědomil jsem si, že to je průšvih, že u nás je nereálné, aby to naprostá většina skautů přijala. Na základě toho jsem napsal článek Skautské slovo, ve kterém jsem psal, že si myslím, že v našich poměrech by možným řešením bylo tu nejvyšší skutečnost pojmenovat jako nejvyšší Pravda a Láska.

2. prosince bylo v Městské knihovně velké shromáždění, kde byly stovky skautů a bylo to vlastně velké obnovení Junáka. A tamní shromáždění přijalo tzv. sedmibodové prohlášení. Hned první bod zněl: „Jsme pro to, aby u nás skauting byl budován tak, že žádné ideové ani organizační limity nebudou bránit našemu členství ve světovém skautském hnutí“. Z toho však vyplývalo, že chceme být členy světového hnutí a musíme se proto vypořádat se třemi skautskými principy.

Jak tehdy Lon přišel zrovna na tebe?

Lon byl skutečně výrazný duch skautingu od roku 1945 a byl členem střediska Maják, ve kterém jsem byl i já. A Maják měl v listopadu 1970 závěrečné setkání činovníků, kde jsem už také byl a Lon tam se mnou mluvil. Uprostřed 80. let mě pak pozval na takovou konzultační schůzku. Na té nadhodil téma – kdyby se u nás obnovil skauting, měli by se katoličtí skauti organizovat tak,

jak to bylo za první republiky? Tedy jako samostatná organizace? Já jsem tam vehementně zastával, že by to byla chyba – udělat samostatnou organizaci, že pokud bychom jako katolíci měli pro ten skauting něco udělat, tak to, abychom byli k dispozici úplně všem. Z toho setkání o mně asi nabylo přesvědčení, že jsem perspektivní a na základě toho se na mě pak obrátil.

„První princip byl odpovědnost vůči Bohu. Uvědomil jsem si, že to je průšvih.“

Ty jsi říkal, že jsi byl na řadě jednání v rámci užšího týmu, který se snažil Junáka obnovit. Jak to probíhalo? Co bylo potřeba vyřešit jako první?

Jedna z věcí byla právě otázka prvního principu. Z toho hlediska jsem byl klíčový člověk, protože jsem už měl nějaký návrh řešení. Ale trvalo to další dva roky, než se to úplně vyřešilo. Bylo podstatné, že většina činovníků neměla ke křesťanství moc dobrý vztah. Mnozí měli obavu, že to znamená, že se všichni musí stát katolíky.

Pište čitelně – adresu hůlkovým písmem!

TELEGRAM

Silně ořámované části vyplní odesílatel!

Poplatky v hotovosti ve známkách	za telegram	Kčs	h	Adresa odesílatele (nedopravuje se) A. Sum Praha 8 Karlínské nám. 10	Směrovací
	za služby				
	celkem				
Druh	Adresní stanice - Podací stanice	Císlo	Počet slov	Den	
	PRAHA 1				
Placené údaje		Adresa příjemce (jméno nebo označení – ulice – číslo domu – n. Má-li adresát telefon, uveďte jeho číslo př.)			
		WORLD SCOUT BUREAU GENEVE 4 SUISSE			
Text a podpis					
<p style="text-align: center;">AWAKENING CZECH SCOUTS SEND BEST GREETINGS HOPING TO JOIN SOON THE WORLD COMMUNITY ANTONÍN SUM FORMER CZECH CHAIRMAN OF SCOUTS</p>					

podání 25. 11. 1966

Placené údaje a adresa

World Scout Bureau
GENEVA 4 SUISSE

Poplatky	Kčs	h
v hotovosti		
ve známkách		

Lobkovic
přijal

22-109 (IV-1956) výt 18 78 87

Telegram starosty Junáka Antonína Suma Světové skautské organizaci. Foto: archiv Skautského institutu.

Jak debata okolo prvního principu probíhala? Byly tam velké neshody?

Ti klíčoví lidé, kteří měli v hnutí autoritu – v první řadě Václav Břicháček, Jarka Pešková, Vlasta Macková, Jirka Navrátil – těm rychle došlo, že změna prvního principu na odpovědnost k nejvyšší Pravdě a Lásce místo Boha, je možná jediný způsob, jak celý problém vyřešit. Ale ohromná debata byla mezi činovníky. Nakonec to rozhodl pátý sněm v Lucerně 24. dubna roku 1992, který drtivě, asi 92 procenty schválil to nyní znění.

Ale problém nebyl jen u nás, ukázalo se, že byl problém i v Ženevě, v ústředí Světové skautské organizace. Když jsme jim předložili tohle řešení, tak na nás koukali, jako bychom spadli z višně. Posléze se tam vydali Václav Břicháček, František Václav Lobkowicz a Oleg Durčanský za Slováky a přesvědčili je, že je to podle nás pokus o poctivé řešení. Podstatné bylo, že tam byl ten Lobkowicz, biskup, který doložil, že tohle řešení podporují všechny církve, které v té době spolupracují s Junákem, že to není žádná habaďůra, a tak to akceptovali.

Co dalšího jste na začátku obnovy museli řešit?

Dále bylo třeba vyřešit, kde uděláme kancelář a kde se budeme scházet. Potřebovali jsme vymys-

let, jak zajistíme základní aparát, jak to bude s přijímáním nových členů. Řešila se spolupráce se světovým ústředím, co s nimi budeme vyjednávat. Pak také jaké pokyny dát směrem dolů vznikajícím jednotkám, protože se už začaly obnovovat oddíly a střediska a začínaly se ptát, co mají dělat. Úkolů byla spousta – od právních, přes strategické až k operativním.

Řešilo se, jestli bude možné mít dvojí členství, zejména u těch, kteří jako já pocházeli z TOMíků (TOM neboli TOMíci byly turistické oddíly mládeže, kde se mohly scházet děti a na rozdíl od skautských oddílů nebyly v průběhu komunistické vlády zakázány, pozn. aut.). My jsme nechtěli najednou přijít za TOMíky, resp. Sokolem a říct „tak ahoj, děkujeme a už s vámi nechceme mít nic společného“. My jsme jim byli vděční, 20 let nás chránili. Nakonec jsme se dohodli, že dvojí členství je za určitých podmínek možné. To se zrovna docela povedlo.

Co se tehdy naopak nepovedlo?

V první řadě se nenašlo dobré řešení generačního problému. V hnutí byla řada skupin, které měly úplně jinou zkušenost a představu, co se má dít. Byla tam skupina skautů, kteří naposledy skautovali v roce 1948 a od té doby ne, protože byli třeba zavření, nebo je k dětem nepustili. Tahle skupina byla přesvědčena, že ví, co je skau-

ting, ale už vůbec nevěděla, co jsou děti. Druhá skupina byli skauti z let 1968 až 1970, ti byli v té době v plné síle a byli právoplatně zvolení do řídicích funkcí. Řada z nich ale rovněž od toho roku 1970 s dětmi nedělala. Pak byla skupina naše, to znamená těch, kteří v 70. a 80. letech dělali v TOMech, Pionýru, brontosaurech apod. My jsme dobře věděli, jak vypadají děti, ale ti předchozí nám tvrdili, že nevíme, co je skauting. Pak byla skupina těch, kteří se v 70. a 80. letech snažili skautovat ilegálně, třeba i v krojích. A potom tady byla skupina exilových skautů, kteří sem přijížděli a říkali, že nám konečně ukážou, jak ten skauting má vypadat. Ale ti zas neměli páru o tom, jak to u nás funguje.

Vyústilo to v to, že do roka a do dne odešlo několik desítek tisíc mladých lidí. Protože tihle borci z let 1968 až 1970 přišli a řekli – vy jste koedukovaný oddíl? To nepřichází v úvahu, protože skauti jsou prostě vždycky buď kluci, nebo holky. Ti mladí jim na to řekli – tak ahoj, my jdeme a vrátili se k Pionýru nebo založili Asociaci turistických oddílů mládeže. Výjimečně se stávalo, že ti lidé, když byli už starší akorát přišli pomoci to rozběhnout a po několika měsících ustoupili do pozadí. Ale leckde to tak nebylo, byli běžně šedesátiletí vedoucí oddílů.

Myslíš, že to šlo vyřešit nějak lépe?

Obávám se, že to moc nešlo. I na sněmu v roce 1992, který z mého hlediska dopadl docela dobře, protože přijal nové znění slibu, došlo ke strašnému střetu. Už tehdy totiž chlapecké náčelnictvo předkládalo návrh základní restrukturalizace ústředních orgánů. Tehdy měl Junák čtyři ústřední orgány, které se vždycky musely shodnout a neexistovalo pravidlo, co se má stát, když se neshodnou.

Šlo o uspořádání Junáka, které máme dneska, kdy je to podobné jako demokratický stát – je tam volený parlament, resp. náčelnictvo a vláda, resp. výkonná rada. Tohle oni navrhovali už v roce 1992, ale trvalo dalších 10 let, než se to podařilo. I na základě tohoto sněmu pak řada lidí z Junáka nakonec odešla. Řešením by bylo, kdyby ta starší generace byla mnohonásobně velkorysejší. Takových pár bylo, ať už to byl Jirka Navrátil nebo Václav Břicháček, ti to prostě věděli. Bylo jim jasné, že pokud to otráví mladé lidi, tak je to zkrátka špatně. A že i když se nám stokrát zdá, že to dělají špatně, že bychom to dělali ji-

nak, tak prostě je to jejich hnutí. Skauting není hnutí pro sedmdesátileté.

V dokumentu Hledání lilie, kde jsi mluvil i ty, je jako jeden z problémů tehdejší obnovy skautingu uvedena také minulost jednotlivých členů. Jak jsi to tehdy chápal ty?

Já jsem řadu těch lidí znal – třeba Václava Břicháčka. On byl pravá ruka Rudolfa Plajnera (*Rudolf Plajner byl zvolen starostou Junáka v roce 1946 a znovu v roce 1969, pozn. aut.*), který chtěl opakovaně rezignovat, už v tom roce 1969. Věděl, že pokud tam zůstane, tak ho to do značné míry semele. Nakonec tam zůstal jen proto, že

mu Eda Pachman a Václav Břicháček slíbili, že do toho půjdou s ním. Rudolf Plajner zemřel v roce 1987, takže se obnovy nedožil, ale tihle ostatní ano. A do nich někteří členové šli.

Jarka Pešková i Václav Břicháček byli kolem roku 1968 v KSČ, ale to bylo něco úplně jiného než tam být v 50. letech nebo po roce 1970. Já jsem se snažil, a i

jsem k tomu tehdy napsal pár článků, prosadit, abychom se o tom tedy bavili, ale aby nikdo nikoho nevyhazoval. Já jsem byl jediný člen ústředních orgánů, který nebyl volený sněmem v roce 1968. Což vedlo k tomu, že mě všichni pověřovali, abych moderoval kulaté stoly lidí, kteří po sobě takhle „stříleli“.

Tak jsem se tedy snažil, ale viděl jsem, že to je marné. Obzvláště ta „zélótská“ skupina kolem Vladimíra Prince tam vždy přinesla kufříček, ze kterého postupně vytahovali jeden dokument za druhým z let 1968 až 1970 a ptali se – podepsal jsi tohle, napsal jsi tohle? Tak tady nemáš co dělat. Ano, napsali to, podepsali to, ale proto, že se snažili uhrát ještě další rok činnosti. I já jsem se teprve z dokumentu *Skauti bez lilie* dozvěděl, že Rudolfu Plajnerovi v roce 1970 jasně řekli, že buď převedou skauty do Pionýrské organizace Socialistického svazu mládeže, nebo je začnou zavírat. A Plajner něco podobného předtím zažil, když ho v roce 1948 vyváděli se samopaly z ústředí. Když se jim tehdy postavil, tak ty vedoucí začali zavírat. Mně šlo začátkem 90. let především o to, abychom nepropásli šanci, kterou jsme dostali. A ty útoky proti naprosté většině lidí mi přišly naprosto nespravedlivé.

Vyústily tyhle kulaté stoly v něco?

Částečně to vyústilo v to, že ti lidé, kteří byli

„Dodnes je v Junáku znát, že ta organizace nevyrostala organicky.“

takhle ostřelovaní, tam zůstali. Minimálně se obhá- jilo, že mohou být nadále v Junáku, což bylo samo- zřejmě těžké v tom, že šlo o řadu lidí, kteří pro skauting udělali velké věci a najednou se dostali do pozice, kdy jsou obžalovaní.

Ty jsi zmiňoval, že zpočátku vůbec nebylo jas- né, že režim padne. Kdy jste si i v rámci hnutí začali říkat, že to má šanci vydržet?

Že to hnutí má šanci, bylo jasné v momentě, když byl zvolen Václav Havel prezidentem. To bylo jas- né, že už se to nemůže zvrátit. A pak v lednu roku 1990 ministerstvo vnitra přijalo stanovy Junáka, takže už to bylo jasné nejen politicky, ale i právně.

Co nás ale tehdy zaskočilo, byl dravý kapitalismus. Najednou jsme měli svobodu, ale kvůli privatizaci jsme začali přicházet o klubovny, o tábořiště. Ma- jetky, které jsme mysleli, že nám automaticky vrátí, jsme nedostali ani náhodou. Klausova vláda je prostě spláchla do fondu dětí a mládeže a tam je nechali až do roku 2002 ničit a rozkrádat.

Ale pak přišel další problém – jak řídit tak velkou organizaci? A to ne- jen co se týče generací, ale i stylu. Do Junáka přicházely různé skupi- ny, samostatné turistické oddíly, pionýrské oddíly apod. Bylo tam 80 tisíc členů, ohromné tělo, ale vůbec žádná nervová síť, která by zajistila, že to bude jednotný organismus. Dodnes to je velký problém, je znát, že ta organizace nevyrostala orga- nicky, ale vznikla z mnoha menších uskupení.

Máš pocit, že to takhle je i v současné době? Že se to ještě neustálilo?

Pořád to tam vidím. Já jsem byl do roku 2001 člen ústřední rady, takže jsem přímo viděl, jak hrozně těžké je tam něco prosadit. Třeba ten nový slib – celá devadesátá léta existovaly oddíly, které se chlubily tím, že slib skládají po staru. Stejně tak používání stezek a odborek (*odborky jsou sadou odborných dílčích zkoušek, které si členové oddílů můžou splnit, za což obdrží nášivku na kroj, pozn. red.*) – dodnes jsou oddíly, které na to úplně kaš- lou. Prostě je to z ústředí, tak to nemůže být moc dobré.

Kdy jste měli vy, jako parta, která skauting v roce 1989 obnovovala pocit, že už si to sedlo?

Z mého hlediska byl krokem kupředu vlastně kaž- dý sněm, v roce 1992 se vyřešil teoreticky slib a zů- staly všechny ostatní věci. V roce 1995 došlo ke změně v řídicích orgánech, takže se docela vyřešil

ten generační problém. V roce 1998 v Plzni se vyře- šilo vzdělávání, což bylo strašně důležité. A zaděla- li jsme si tam na větší problém vznikem České rady dětí a mládeže. To vedlo k odštěpení určité skupi- ny, která si založila Skaut ABS (*Skaut – český skau- ting ABS je skupina skautů, která se odtrhla od or- ganizace Junáka, pozn. aut.*), protože jim přišlo pří- šerné, že jsme v jedné organizaci s pionýry. Kdy jsme se definitivně mohli přestat zabývat vnitřními problémy a konečně začít dělat něco do budoucna a pro společnost byl Vsetínský sněm v roce 2001. Tam se přijala reorganizace řídicích orgánů a také se schválila příprava nového skautského programu.

Jaký význam podle tebe měl skauting v těch 90. letech? Liší se to nějak od nynějšího skautin- gu?

Já si myslím, že se to změnilo v tom, že tehdy skau- ting byl ve společnosti daleko víc brán jako remi- niscence na minulost. Dnes není pochyb o tom, že skauti jsou pro českou společnost významným mo- derním prvkem. A to se začalo měnit po roce 2001 i díky lidem jako Roman Šantora – Bobo, kteří dokázali naši komunikaci s veřejností zásadně proměnit. Proměnila se i izolovanost skautů v 90. letech, vylezli ze své ulity a už se tolik nezabývají sami sebou a daleko víc tu jsou pro společ- nost. To teď bylo vidět v karanténě, v pandemii. Kdo jas- ně a rychle zareagoval? Skauti. A

společnost to vidí.

Jakým výzvám podle tebe skauting nyní čelí?

V první řadě by měl skauting pomáhat mladým lidem a dětem zorientovat se v džungli informací a dezinformací. To je opravdu úplně nová věc. Když jsem učil v 90. letech a začátkem 21. století mediál- ní výchovu, tak moje základní teze byla – ano, mé- dia dělají chyby, ale ne úmyslně. Od roku 2015 je veřejný prostor zahlcený úmyslnými lžemi a dezini- formacemi. Naučit se v tom pohybovat je hrozně důležité a skauti by mohli přispět.

Druhá důležitá věc je klimatická změna. To je té- ma, které je pro skauting bytostné. Příroda hraje ve skautingu zásadní roli. Musíme ji nejen chránit, abychom nezemřeli, ale je pro nás zároveň důležitý partner. To má i duchovní přesah. ■

„Co nás při obnově hnutí hodně zaskočilo, byl dravý kapitalismus.“

Je zajímavé si uvědomit, co všechno jsme si během prvních skautských let dovolili

Jakub Kašpar se narodil v roce 1975 a v roce 1989 nastoupil do střediska v Hořicích v Podkrkonoší. V něm několik let vedl družinu skautů, v roce 1993 pak kvůli neshodám ze střediska odešel. Ke skautingu se vrátil po dvaceti letech, tedy v roce 2013, kdy založil družinu v rámci oddílu ve Vrchlabí. V jejím vedení stojí dodnes.

Proč ses rozhodl vstoupit do skautského oddílu?

Mě k tomu přizval můj starší spolužák už v prosinci 1989, kdy se oddíly ještě nestihly obnovit a teprve se tvořila nová středisková rada, celé středisko vznikalo znovu. U nás v Hořicích v Podkrkonoší středisko obnovovali chlapíci, kteří ho vedli v roce 1968 a 1969 nebo ti, kdo tehdy vedli oddíly. Díky tomu celé to středisko nastavili dobře, nebyla to žádná anarchie. Zároveň tam s nimi byli kluci, kteří skautovali jako děti. A pak nás tam bylo pár, kteří jsme rok 1968 nezažili, nám bylo kolem patnácti.

V prosinci roku 1989 jsme začali navštěvovat vůdcovský kurz, dodnes mám schovanou průkazku, kde je napsáno: „vůdcovská zkouška splněna 15. března 1990, skautský slib složen 15. března 1990“. V dubnu jsme pak dělali náborů dětí do oddílu a já jsem se stal oddílovým rádcem třetího klukovského oddílu v Hořicích. Myslím, že středisko se nijak nejmenovalo, bylo to zkrátka skautské středisko Hořice, ve kterém byly tři chlapecké oddíly, dva holčičí, jedna smečka vlčat a jeden roj světlušek.

Měl jsi tehdy představu, do čeho jdeš?

Ze začátku jsem toho moc nevěděl, protože jsem se skautingem nikdy nezabýval. Měl jsem akorát přečtenou jednu foglarovku. Záhy jsem ale zjistil, že mě to asi bude bavit, protože jsem četl Setona nebo Tecumseha. Ale že Seton souvisí se základy skautingu mě tenkrát ani nenapadlo a nikdo mi to neřekl. Ten kamarád, který mě k tomu přizval, mě tenkrát musel uvést do obrazu. Ptal jsem se ho, co to skauting vůbec je a on mi vysvětloval úplně základy. A pak jsem do skautské myšlenky během následujících tří měsíců docela pěkně pronikl.

Jak tehdy probíhala ve vašem oddíle běžná skautská činnost?

Byla to taková klasická skautská praxe. Nebylo to špatně odstartované, měli jsme poměrně promakané věci, které tehdy nebyly v rámci Junáka běžné, jako tomu je teď – třeba co se týče stezek a nováčkovské zkoušky. My jsme si udělali vlastní nováčkovskou stezku, takže jsme s těmi kluky, které jsem měl ještě s jedním oddílovým rádcem na starosti jeli skautskou praxi od uzlů přes šifry, poznávání stop a rostlin, hvězd. První skautky a skauti skládali slib na táboře 1991. Pokud jde o

hry, tak to byly takové skautské klasiky – kimovka, různé šifrovačky.

Takhle zpětně je poměrně zajímavé se zamyslet, co všechno jsme si během těch prvních skautských let spolu s tím druhým oddílovým rádcem dovolili. My dva jsme měli na starosti jednu družinu. Tehdy nebylo zásadní, aby tam byl nějaký dozor starší osmnácti let, nám bylo oběma 15 a chodili jsme s kluky na víkendovky. Jim bylo nějakých 10 až 14 let a dělali jsme i noční hry v lese. Dnes bych nic z toho svým patnáctiletým rádcům nepsal. Dělali jsme to dost intenzivně, protože nás to bavilo, každý měsíc jsme jezdili aspoň na jednu víkendovou výpravu a jednou týdně jsme měli dvouhodinovou družinovou schůzku.

Důležité je také zmínit, že tábory tehdy vypadaly úplně jinak než dnes. Neexistovala žádná tábořiště, která by střediska vlastnila a mohla si je navzájem půjčovat. My jsme dorazili na zelenou louku. V prvním roce

jsem neměli vůbec nic, z blízké pily nám dovezli krajinky a my jsme je měřili a řezali a vyráběli podsady. Další rok jsme ty podsady už měli hotové i s ušitými celtami. Měli jsme tehdy čtrnáctidenní tábory a prvních šest dní se stavěl, pak jsme čtyři dny tábořili – hráli jsme si nebo si jen užívali, že jsme na táboře, a pak se pět dní bouralo. A o tom to bylo, žádná celotáborová hra, to by se tam ani nevešlo a nebylo to potřeba.

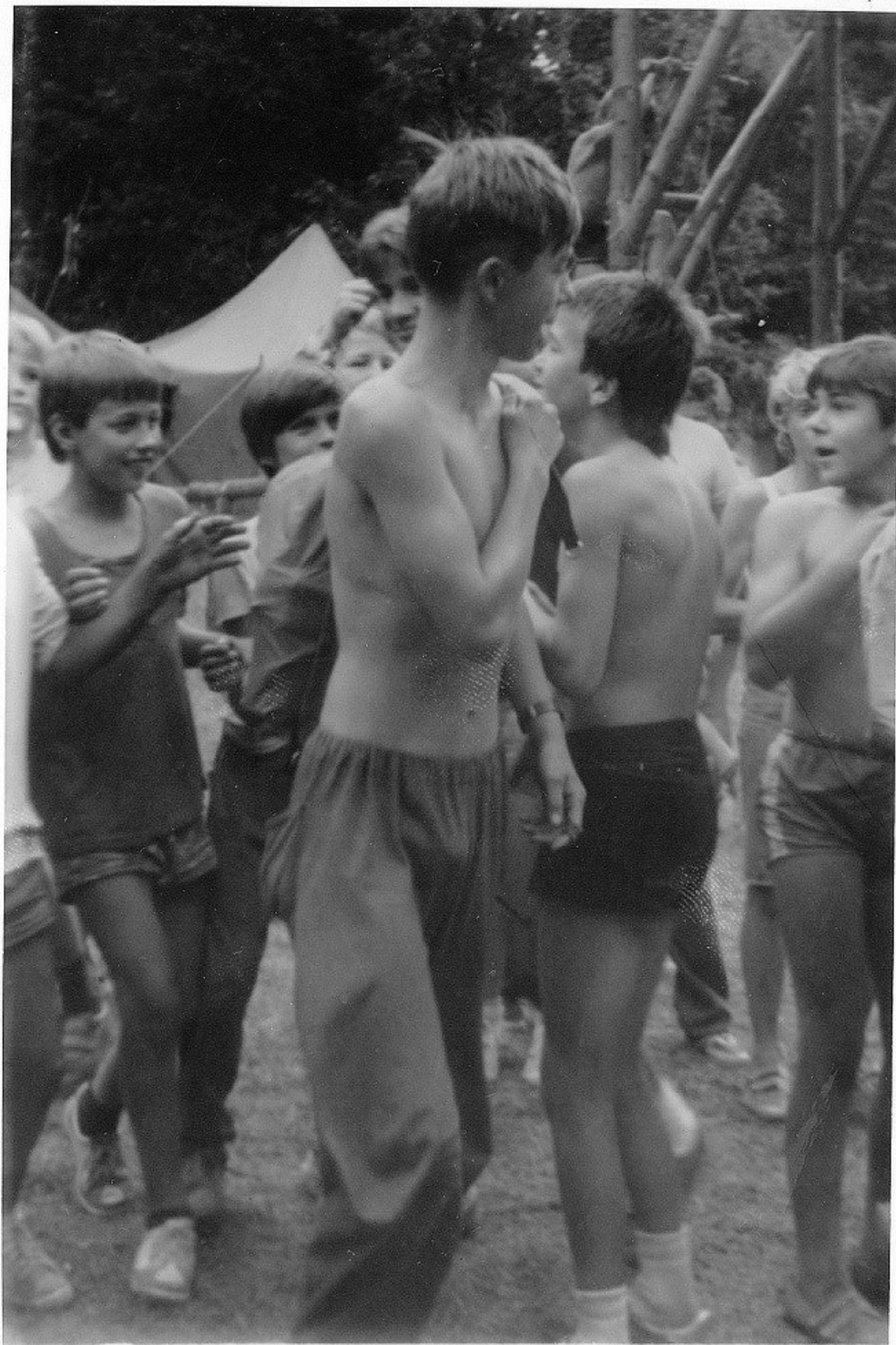
To, co jste kluky učili, jste se naučili na tom vůdcovském kurzu?

Ano, přesně tak. Zároveň nám mnoho lidí v Hořicích, kteří skautovali třeba v těch 60. nebo i 40. letech, předávalo své knihovny. Najednou jsme byli zásobeni skautskou literaturou a všechno z ní jsme nasávali. Tehdy ještě žádná skautská literatura nestihla vyjít, takže když se nám někdo ozval, že má svou skautskou knihovničku z 60. let, měli jsme o to ohromný zájem. Dostali jsme třeba dvacet knih o hrách, táborových stavbách a podobně.

Byli u vašeho oddílu i nějakí dospělí vedoucí?

Ten oddíl vedli dva chlapi, kterým bylo lehce přes 40, takže v tom roce 1968 jim bylo zhruba 15. A ti se pak dostali do vedení našeho oddílu při obnově v roce 1989. Každý z nich měl svou družinu – náš oddíl měl dohromady družiny tři.

„Četl jsem Setona, ale že souvisí se skautingem mě ani nenapadlo.“

Jakub Kašpar se vrací ze zkoušky Tři orlí pera. Foto: archiv Jakuba Kašpara.

Jednu jsme vedli právě my dva rádci a každý z dospělých vedoucích měl svoji.

Měli jste v rámci oddílu ucelený plán činnosti?

Minimálně ty základní priority jsme měly společné. Měli jsme tehdy normálně oddílové rady, kde jsme spolu probírali základní věci. My jako ti patnáctiletí kluci jsme si samozřejmě museli nechat většinu rozhodnutí schválit, minimálně každou výpravu – chlapi museli vědět, že s kluky

jdeme na nějakou přespávačku. Pak jsme měli jako celý oddíl stejnou nováčkovskou zkoušku, možná dokonce jako celé středisko. A zároveň jsme měli stejný proces a to, jak ten skautský rok má vypadat a na co je potřeba se zaměřit. Co jsme ale měli v těch družinách různé, bylo to, jak často na výpravy chodíme a co na nich zhruba děláme.

Oddíly v našem středisku se ale poměrně zásadně lišily a záleželo na tom, kdo je vede a kdo dělá

vedoucí družin. První oddíl měl poměrně jiný přístup ke skautingu, bylo to více hravé, volné, méně skautské idey. Naopak ty další dva oddíly byly echt svázané se skautingem a skautskou myšlenkou.

Řešil se tehle odlišný přístup oddílů nějak na úrovni střediska?

Řešilo se to samozřejmě na střediskových radách, ne vyloženě jako problém, ale zkrátka jak to vidíme. Víím, že to ale vnímali ti kluci, že ten první oddíl je méně skautský, kdežto ta dvojka a trojka jsou skutečně ty pravé skautské oddíly. Ale to středisko to vyloženě neřešilo, nesnažilo se to nějak sjednotit.

Jak byly vaše akce zajištěny z hlediska materiálu?

Spoustu věcí měli doma vedoucí, třeba kotlíky. Hned v roce 1990 se vyrojily trampské a zálesácké obchody, vznikl Junshop a různé armyshopy, kde se většina vybavení dala koupit. My jsme Junshop moc nevyužívali, protože z Hořic do Prahy jsme moc často nejezdili. Stejně jako ty knihovničky nám lidé věnovali i své vybavení – byli to třeba starší lidé, kteří skautovali v roce 1968 nebo ve 40. letech a věděli, že už to nevyužijí.

Řešili jste třeba i tohle na střediskových radách?

To si moc nepamatuji. Dlouho se řešila klubovna, jen za ty tři roky, kdy jsem tam já byl, jsme se stěhovali nejméně dvakrát. Nejdřív středisko vůbec nemělo kde být a začínalo bez základny. Vždy jsme se nastěhovali do nějakého místa, kde bylo všechno mokré a byla tam plíseň. I tohle byla velká část našeho skautování, že jsme se scházeli s těmi družinami a makali jsme na tom, abychom dali dohromady klubovnu. A pak kdosi zrestituoval budovu pily z 19. století a tu nám jako středisku věnoval.

Vzpomeneš si, jak vás tehdy jako skauty vnímala veřejnost?

Než jsme začali nábor, tak nevím, jestli o nás vůbec věděli. Ten nábor posléze ukázal, že nás asi vnímají velmi pozitivně, protože to byly skutečně davy, které chodily na náborové schůzky. V kroji jsem chodil hrdě a nepamatuji si, že by na mě někdo špatně koukal, ba naopak. A to za-

žívám vlastně dodnes, když jdu někde v kroji nebo třeba jen se šátkem, tak jsou dveře všude otevřené, lidé mi klidně svěří vlastní dům.

Naše středisko tehdy k financování nového vybavení organizovalo železné neděle. Někdy v půlce dubna se objíždělo město s nákladáky, traktory, které někde sehnali rodiče. Lidi ten den vyhazovali železný šrot před dům a my jsme ho se skauty sbírali a naplnili jsme třeba dva vagony, což byl skvělý zdroj financí.

Ty jsi říkal, že váš oddíl byl takový hodně skautský. Jak jste tehdy řešili duchovní stránku skautingu?

My jsme v rámci naší družiny řešili skautské zákony, skautský slib, zakladatele skautingu. To byl základ toho, o čem jsme si povídali. Když kluci přišli do naší družiny, řešili jsme dost intenzivně, co to skauting je a proč lidi vůbec skautují. Nijak jsme u nás neřešili, že by se skauting vztahoval k Bohu nebo k pravdě a lásce. Ale ten imperativ toho, že jsem skaut a něco si proto nemůžu dovolit, to bylo jasné. Nebylo vůbec potřeba nad sebou mít nějaký vyšší princip, Boží. Ten vyšší princip skautský byl tak silný, že to bohatě stačilo. My všichni jsme do toho šli s nadšením – že být skaut je fakt něco a víc vysvětlení není potřeba.

Jak bys porovnal skauting v 90. letech s tím současným?

Špatně se porovnávají různá střediska a oddíly, ale podle mě tam jsou dva základní rozdíly. Jeden je v tom obrovském nadšení do skautingu, které na začátku těch 90. let bylo. Zkrátka že se zase může skautovat, navíc skauting měl skvělé jméno. A byl menší problém s lidmi ochotnými vést, dnes je vedoucích mnohem méně. I teď je o skauting ohromný

zájem, akorát nejsou vedoucí. Otázka je, jak to bude vypadat po současné koronapauze, to si myslím, že bude zásadní a mnoho lidí asi odejde.

Druhý velký rozdíl byl v tom, že nebyla tábořiště. Na tábořech bylo hlavní samotné táboření, to už jsem popisoval. Nebyly celotáborové hry, skauti jezdili na zelené louky, a ne do chatiček. A napadá mě vlastně ještě třetí rozdíl, co tenkrát nebylo – skautský systém vzdělávání, což považuji za ohromný poklad, který Junák má. To jiné organizace zkrátka nemají, a přitom to je velmi důležité.

„Nábor ukázal, že nás společnost vnímá velmi pozitivně.“

Jakou roli hraje skauting ve společnosti?

Kdyby ses mě zeptala před rokem, tak bych si tou odpovědí byl jistější. Ale po tom posledním roce, který jsme prožili, si nejsem jistý ničím a tu společnost zkrátka neumím číst. Obecně bych řekl, že úkol skautingu je pořád stejný. Držet principy, které jsou zakotveny v zákoně a ve slibu. To znamená nějakou solidaritu, respekt k pravidlům a vzájemnou pomoc.

Ústředí odvádí dobrou práci a skauti jsou díky tomu hodně mediálně vidět—ať už skrze skautskou pomoc nebo sociální sítě. Díky tomu, myslím, společnost skauty stále respektuje a vnímá jako něco, čeho je třeba si vážit. ■

MOTTO: ZAPLAL OHEN DIVUPLNY
V NASI VLASTI KRASNE,
PRISAHAME NASI VINOU
NIKDY NEVYHASNE !!!

S K A U T I N G   Z I J E !!!
=====

MINULY TYDEN 2.12.1989 SE KONAL V PRAZE V KLEMENTINU JIZ TRETI USTAVUJICI SJEZD ORGANIZACE SKAUT - JUNAK. PUVODNE BYL URCEN JEN PRO OBLAST PRAHY, ALE PO MALE INFORMACI VE SVOBODNEM SLOVE SE SJELO O MNOHO VICE UCASTNIKU NEZ BYLO MIST V MESTSKE KNIHOVNE A KLEMENTINU. ORGANIZACE PODALA ZADOST NA SVOU LEGALIZACI U MINISTRA VNITRA. BYLO POVOLENO PRIPISEM MINISTRA VNITRA ZAPOCIT PRIPRAVNE PRACE. OD ZACATKU ROKU BY MELI BYT K DISPOZICI NOVE MODERNIZOVANE STANOVY NA PODKLADE BADEN POWELLOVYCH A SETONOVYCH SKAUTU A SVOJSIKOVYCH JUNAKU UPRESNENYCH PRO SOUCASNOST. V TEN MOMENT BY MELA BYT ORGANIZACE LEGALIZOVANA. POKUD BY MEL NEKDO ZAJEM INFORMOVAT SE O CINNOSTI NOVE VZNIKAJICHO SKAUTA - JUNAKA, NEBO JI NEJAKYM ZPUSOBEM POMOCI, MUZE NAPSAT NA ADRESU:
SKAUTSKE INFORMACNI STREDISKO
SPALENA 9
PRAHA 1

PS: NENECHTE VYCHOVAVAT MLADEZ PODLE OBJEDNAVKY ZADNE POLITICKE STRANY.

Letáček k obnovení skautů v Hořicích z roku 1989. Foto: archiv Jakuba Kašpara.

Obsah

1. Rostislav Fojtík.....	3
2. Vendula Bušková.....	11
3. Ondřej Vanke.....	19
4. Marcela Pokorná.....	27
5. Jiří Zajíc.....	35
6. Jakub Kašpar.....	45

Třetí skautská svoboda

© Kateřina Kubicová

Odborné vedení: prof. MgA. David Jan Novotný

Obálka: © Junák - český skaut, z. s.

Titulní fotografie: 1. archiv Rostislava Fojtíka, 2. Alois Holub, 3. archiv Ondřeje Vankeho, 4. archiv Marcely Pokorné, 5. archiv Jiřího Zajíce, 6. archiv Jakuba Kašpara

Praha, 2021

